Ükfiknumber 6 senti.

JÄRWA TEATAJA

Järwamaa häälekandja.

Toimetus ja talitus: Paides, Pikk 2, telef. 101, pk. 20. Talitus avatud igal äripäeval kella 9-st kuni kella 2-ni p. l. Abitalitus Tapal, Espla-naadi 2, telef. 78, pk. 33.

Ilmub kolm korda nädalas: igal esmaspäeval, keskmädalal ja reedel.
Kaasandeks alandat. hinnaga põllumajanduslik ajakiri „Eesti Talu".
Väljaandja: Ühisaldusühing „Järva Kirjastus".
Tegev- ja vastutav toimetaja Johannes Kaup.

„Järva Teataja" tellimishinnad:

1 kuu	Kr. 0.65	„Tõnsv. Noor."	„Eesti Talupoeg"
3 kuud	„ 1.90	Kr. 2.20	Kr. 2.10
6 kuud	„ 3.70	„ 4.30	„ 4.10
12 kuud	„ 7.—	„ 8.20	„ 7.75

Tellimisi võetakse vastu alates iga kuu 1. või 15. kuupäevast.

Kuulutushinnad:
Esimesel leheküljel 10 s. ja tekstis 12 s. veerumm. Viimasel küljel 5 senti millimeeter kuulutusveerul. Kuulutusi ja käsikirju võetakse vastu kella 9-ni igal lehe ilmumise eelpäeval.
Aadressi muutmine 25 senti.

Nr. 117. Paides, esmaspäeval 10. oktoobril, 1938. aastal. 13. aastakäik.

Ajalooline päev Eesti omavalitsuste elus.

Vabariigi President K. Päts määras valdade uued piirid

Uued vallapiirid jõustuvad 1. aprillil 1939. a.

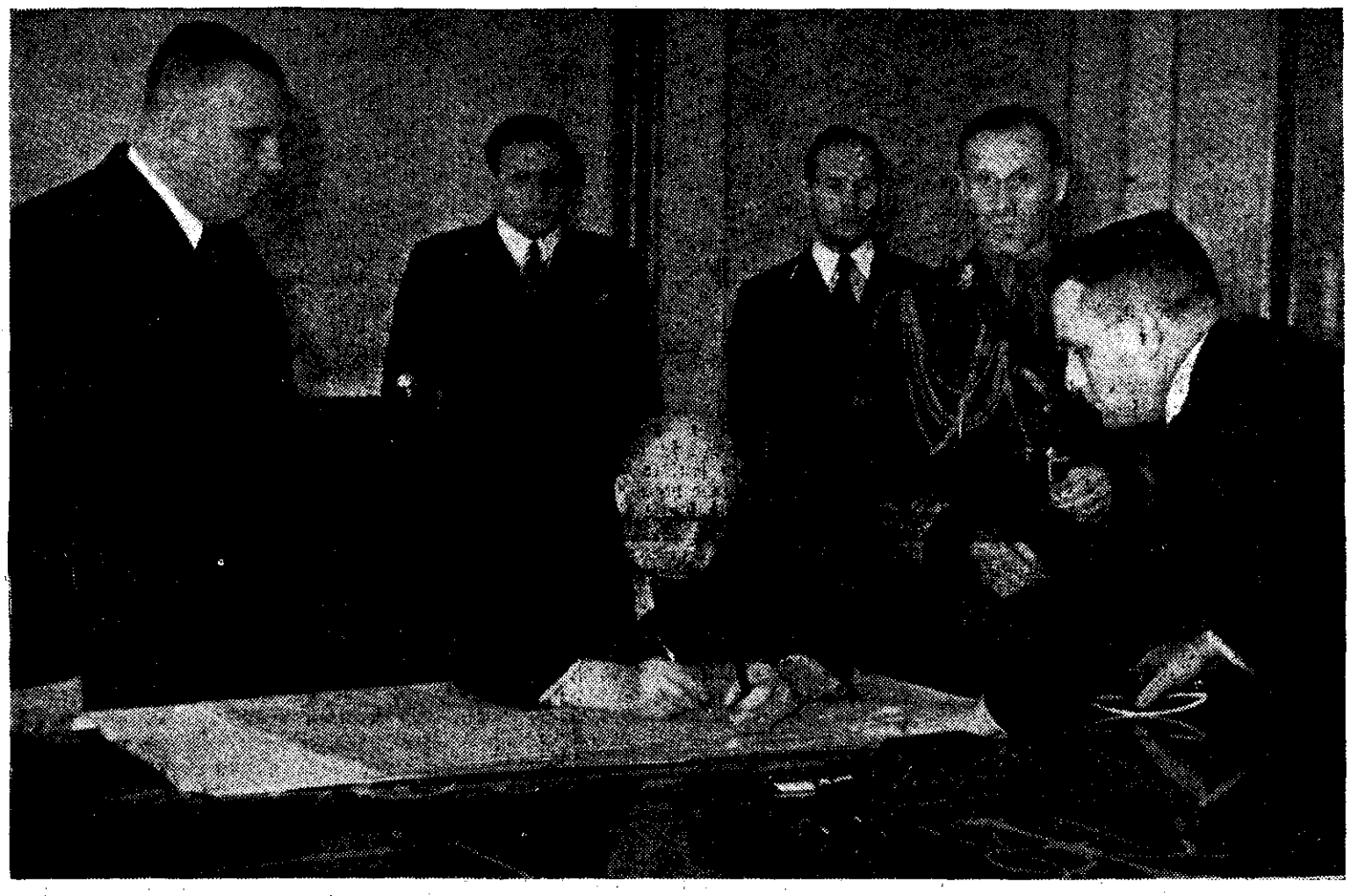

Vabariigi President K. Päts annab kinnitusallkirja

uute vallapiiride kaardile. Seisavad vasakult paremale: siseminister R. Veermaa, riigikantselei direktor Fr. Akel, Presidendi kantseleiülem E. Tambek, vanem käsundusohvitser kolonel H. Grabbi ja katastriameti juhataja K. Puhvel.

Otsuse allakirjutamine ja uute vallakaartide kinnitamine toimus laupäeval.

Möödunud laupäew jääb üheks suuremaks tähtpäewaks meie arengu loos — sel päewal Kadriorus, Wabariigi Presidendi Administratiiw-hoone koosolekute saalis Wabariigi President K. Päts kirjutas alla otsusele, mis 1. aprillist 1939. aastast alates muudab meie waldade piirid. Seega on leidnud lõpliku lahenduse küsimus, mis pikkade aastate kestel pidewalt püsis päewakorral.

Wabariigi President tegi oma otsuse Wabariigi Walitsuse ettepanekul Waldade piiride ühekordse korraldamise seaduse alusel, mis anti Riigihoidja poolt dekreediga käesolewa aasta 8. aprillil. Selles seaduses öeldakse, et Wabariigi Presidendi otsusel wõetakse ette waldade üldine ühekordne korraldamine ja et wõidakse muuta olemasolewate waldade piire, liita ning kaotada olemasolewaid waldu ning asutada uusi waldu. Nüüd see piiride õiendus on teostunud.

Wabariigi Presidendi otsus on suur 65 lehekülge. Selles on tähestiku järjekorras maakondade wiisi loetletud kõik wallad, kus juures ükskikasjalikult on märgitud, misugustest maa-aladest uued wallad edaspidi moodustuwad. Presidendi otsuse alguses on öeldud: „Waldade piiride ühekordse korraldamise seaduse alusel määran, arwates 1. aprillist 1939, wallad Põllutööministeeriumi Katastri Ameti poolt koostatud waldade kaartidel punase joonega märgitud piires järgmiselt". (Järgneb waldade loetelu.) Otsuse lõpus öeldakse: „Käesolewa otsuse alusel senistest waldadest otsuses loetletud waldade piiresse arwatud maa-alade ja seal asuwate elanike suhtes seadustes ettenähtud awalikud õigused ja kohused lähewad üle wastawatele waldadele."

Presidendi otsuse kohaselt loetakse kõik wallad 1. aprillist 1939 uueks waldadeks.

Suuremaks protseduuriks osutus laupäewal wallapiiride muutmise otsusele allakirjutamise kõrwal

uute waldade kaartide kinnitamine,

mis kestis ligi 2 tundi. Siinsamas koosolekute saalis Wabariigi President K. Päts ja siseminister R. Weermaa jätsid oma kinnitusallkirjad katastriameti poolt walmistatud wallakaartide algupärandile. Kaardid peawad kandma ka Peaministri allkirja. Peaministril K. Eenpalu'l puudus laupäewal wõimalus Kadriorgu tulla, ta kirjutab kaartidele alla käesolewa nädala alul.

Teatawasti meie seniste 365-e walla asemele jääb nüüd ainult 248 walda. Seega kaob 117 walda. Piiride poolest jäid muutmatuks ainult 20 walda, kuid nende 20-ne walla hulgas on 11 walda, milledel muudeti nimesid, ainult 9 walda jäi nii piiride kui ka nime suhtes endisteks.

Meie waldadel ei olnud seni üldse kaarte.

Nüüd walmistati need Põllutööministeeriumi katastriameti poolt. See on suur töö, mille katastriamet on sooritanud lühikese aja jooksul. Katastri osakond alustas seda tööd käesolewa suwe 10. juulil ja see kestis kuni 6. oktoobrini. Et walmis jõuda, tuli rohkesti *inimesi tööle rakendada. Kõige rohkem* töötas korraga katastriameti büroos 110 isikut. Laupäewa hommikul oli administratiiw-hoone westibüüli kuhjatud

suured wirnad papist kaardimappe, mis oma kõrguselt ulatasid üle mehe pea.

Wabariigi President awaldas imestust, kuidas see töö nii ruttu on teostatud, ilma kära ja mürata, ilma et sellest suuremat oleks räägitud.

Kõik 248 walla kaardid on walmistatud kahekordselt. Üks eksemplar Wabariigi Presidendi, Peaministri ja siseministri kinnitusallkirjadega läheb riigiarhiivi. Teine eksemplar töestatud allkirjadega saadetakse kätte waldadele.

Kaarte on esialgu kolme liiki — skeemilised kaardid, poolskeemilised, ja weneaegsed kindralstaabi wõi nn. werstalised kaardid. Ajanappuse ja tehniliste põhjuste tõttu katastriamet ei saanud walmistada kõigi waldade kohta skeemilisi kaarte, kuid kaks-kolmandikku Eestist on siiski kantud skeemilistele kaartidele.

Skeemilistel kaartidel on näha kõik kinnistusüksused, kõik talude piirid.

Ainus pilk kaardile ja on selge, mis wallas olemas. Kaartide juurde tulewad ükskikasjalikud kinnitusüksuste nimistud.

Poolskeemilistel kaartidel (nood on walmistatud peamiselt Petserimaa waldade kohta) on tõmmatud **ainult külade piirid.** Kolmas liik — ühewerstalised ei anna küll täit ülewaadet, kuid seda parandawad kaartide juurde lisatud **kinnistusüksuste täpsed nimekirjad.** Lähema aja jooksul kõik wallad saawad skeemilised kaardid.

Suured hallid pappmapid rändasid üksteise järele Presidendi ette lauale. Mõned kaardid tulid awada, mõnedele saadi kokkupandult allkiri jätta. Allkirjade andmise ettewalmistamisel oli kibedas tegewuses katastriameti juhataja K. Puhwel kogu oma staabiga.

Presidendile demonstreeriti ühe meie suurema wallaüksuse — Lehtse walla kaarti.

See wõttis oma alla koosolekute saali kogu suure laua. Presidendile andis seletusi teda huwitawate küsimuste suhtes siseminister R. Weermaa, tema lähemad abilised omawalitsuste talitusest ja katastriameti liikmed. President oli huwitatud kogu töö käigust. Ta päris, kuipalju tööjõudu oli üldse tegewuses wallapiiride muutmise eeltööde läbiwiimisel.

President awaldas tehtud töö kohta oma rahulolemist.

Allakirjutamise toimingust, mida wõib nimetada ajalooliseks, tehti rida üleswõtteid.

(Järg 2. lk.)

Läänemaal avastati salajane veinitehas.

Haapsalu kriminaalpolitseil õnnestus pühapäewal tabada Welise wallas Manni külas Maanda sanniktalus koduweini walmistamise salajast tööstust, mille omanikuks on 60-a. Jaan Piperal. Wiimane olewad ümberkandsete elanike töendiste järgi walmistanud sunremal hulgal koduweini juba kümmekond aastat, müües seda talgude ja muude pidustuste puhul. Weini walmistas Piperal oma mesila meesäägidest ja marjadest ning see olnud wäga kange. Tema sann kandis ümbruses „weinibaari" nimetust. Politsei arwates wõis Piperali aastane weinitoodang tõusta 3000 liitrini. Tabamisel saadi kätte saepuruhunnikusse peidetuna 3 ankrut 150 liitri weiniga.

Kirblas plahvatas omatehtud püstol,

Läänemaal Kirbla wallas Kloostri asunduse noormehed Alfred Habak ja Eduard Rataš, mõlemad 18 a. wanad, meisterdasid endile wanast püssirauast püstoli, mille täitsid ääreni suitsinta püssirohuga. Süütenööri pundumisel süüdati laeng tikuga, kusjuures see enneaegselt plahwatas. Püstoli raud purunes plahwatuse mõjul, wigastades nääd mõlemaid noormehi. Habakil sai parem silm raskeid wigastusi ja ta saadeti rawimisele Tallinna. Rataše wigastused on kergemad ja tema jäi kodusele rawile.

Velise laadal tabati salaviinamüüja.

Haapsalu kriminaalpolitseiametnikul õnnestus Welise laadal tabada salawiinamüüjat Eduard Jherit, 27 a. wana, pärit Pärnust. Tabamine sündis filmapilgul, kui Jher müüs ühele laadalisele hõlma alt pudelist wiina.

Uute valdade koosseis ja nimed.

Nii suur virn kaarte valmistati uute valdade jaoks.

Seisavad paremal — siseminister R. Veermaa ja katastriameti juhataja K. Puhvel, vasakul — oma valitsuste talituse inspektor T. Teder ja katastriameti tööjõud.

Harju maakonnas.

Anija — moodustub seniseſt Anija wallaſt, wälja arwatud Aawere küla ja Pillapalu asunduse maa-alad, suuremaſt osaſt Alawere wallaſt ja seniſe Raasiku walla Paasiku küla ja asunduse maa-aladeſt. **Hageri** — moodustub seniseſt Hageri walla maa-alaſt, wälja arwatud osa Pörso küla. **Harku** — senisele Harku wallale on liidetud suurem osa Wääna wallaſt. **Jru** — moodustub seniseſt Nehatu, Wiimsi ja osa Jõelehtme wallaſt. **Juuru** — moodustub seniſe Juuru walla maa-alaſt ja edasi Ingliste, Rapla ja Kohila walla osadeſt. **Järwakandi** — Järwakandi wallaga on liidetud seniſe Kehtna walla lahusosa. **Jõelähtme** — koosneb seniseſt Jõelehtme walla maa-alaſt ja senisteſt Kodasoo ja Raasiku walla maa-aladeſt. **Kehtna** — moodustub seniseſt Kehtna wallaſt ja seniseſt Ingliste walla osaſt. **Keila** — moodustub seniseſt Keila walla maa-alaſt ja senisteſt Laitse, Kloostri ja Wääna walla osadeſt. **Kernu** — siia kuulub senine Kernu wald ja osa Laitse wallaſt. **Kohila** — siin on Kohila wallale liidetud osa Juuru ja osa Rapla wallaſt. **Kolga** — moodustub seniseſt Kolga wallaſt ja seniſe Kiiu walla osaſt. **Kuimetsa** — moodustub seniſe Kaiu walla maa-alaſt, seniſe Kuimetsa walla maa-alaſt ja seniste Wahastu ja Ingliste walla osadeſt. **Kuiwajõe** — senisele Kuiwajõe walla maa-alale on liidetud osa Tuhala walla maa-alaſt. **Kuusalu** — moodustub seniſe Kiiu walla maa-alaſt ja seniſe Kodasoo walla osaſt. **Könnu** — seniſe Könnu walla maa-aladele liideti osa Kolga, Aaspere ja Palmse wallaſt. **Kõue** — moodustub seniſe Triigi walla maa-alaſt, seniste Rawila, Kuimetsa ja Albu walla osadeſt. **Naissaare** — moodustub maa-alaſt seniſe Naissaare walla piirides. **Nissi** — siia kuulub suurem osa Riisipere wallaſt, osa Laitse ja Warbola wallaſt, tükk Kloostri wallaſt ja Keila walla lahusolew osa. **Nõwa** — moodustub seniſe Wihterpalu walla maa-alaſt ja osa seniſe Nõwa walla maa-alaſt. **Padise** — moodustub seniſe Kloostri ja Keila walla maaalade osadeſt. **Pärkri** — moodustub maa-alaſt seniſe Pakri walla piirides. **Peningi** — moodustub seniſeſt Peningi walla maa-alaſt ja seniſe Alawere walla maa-ala üheſt osaſt. **Prangli** — moodustub seniſe Prangli-saarte walla maa-alaſt. **Raasiku** — moodustub seniste Raasiku, Anija, Peningi ja Jõelehtme walla maa-aladeſt. **Rae** — moodustub seniſe Rae walla maa-alaſt ja seniſe Kuiwajõe walla osaſt. **Raiküla** — moodustub seniſe Raiküla walla maa-alaſt ja seniste Kabala ja Rapla walla maa-alade osadeſt. **Rapla** — moodustub seniste Rapla ja Juuru walla maa-alade osadeſt. **Rawila** — moodustub seniste Rawila, Alawere ja Triigi walla maa-alade osadeſt. **Saue** — moodustub seniſe Saue walla maa-alaſt ja seniste Hageri, Saku ja Harku walla maa-alade osadeſt. **Tõdwa** — moodustub seniſe Kurna walla maa-alaſt, siis Nabala, Tuhala, Kohila ja Saku walla maa-alade osadeſt. **Warbola** — moodustub seniste Warbola, Riisipere ja Märjamaa walldade maa-alade osadeſt.

Järva maakond.

Albu — moodustub seniste Albu ja Kukſema waldade maa-alade osadeſt. **Ambla** — moodustub seniste Ambla ja Nõmküla waldade maa-alade osadeſt. **Kareda** — moodustub seniſe Esna walla maa-alaſt, wälja arwatud suurem osa Wodja asunduse maa-alaſt. **Koigi** — moodustub seniſe Koigi walla maa-alaſt, seniste Wäinjärwe, Mäo, Imawere ja Rutikwere waldade maa-alade osadeſt. **Käru** — moodustub seniſe Käru walla maa-alaſt, seniste Ingliste, Kaiu ja Wahastu waldade maa-alade osadeſt. **Lehtse** — moodustub seniſe Lehtse walla maa-alaſt, seniſe Undla, Saksi, Nõmküla, Ambla ja Anija waldade maa-alade osadeſt. **Paide** — moodustub seniste Mäo, Anna, Esna, Wäätsa, Kirna ja Kukſema waldade maa-alade osadeſt. **Rakke** — moodustub seniste Rakke ja Wao waldade maa-alade osadeſt. **Särewere** — moodustub seniſe Särewere walla maa-alaſt seniste Alliku ja Kirna waldade maa-alade osadeſt. **Wajangu** — moodustub seniſe Wajangu walla maa-alaſt ja seniste Nõmküla, Wõhmuta, Kapu ja Wao waldade maa-alade osadeſt. **Wäinjärwe** — moodustub seniste Wäinjärwe, Kapu ja Wõhmuta waldade maa-alade osadeſt. **Wäätsa** — moodustub seniste Wäätsa, Wahastu ja Kirna waldade maa-alade osadeſt. **Wõhmuta** — moodustub seniste Wõhmuta, Kukſema ja Wäinjärwe maa-alade osadeſt.

Lääne maakond.

Asuküla — moodustub seniste Asuküla, Wõnnu, Oru ja Sinalepa waldade maa-alade osadeſt. **Emmaste** — moodustub seniſe Emmaste walla maa-alaſt ja osaſt seniſeſt Keina wallaſt. **Karuse** — moodustub seniste Massu, Lihula ja Paatsalu waldade maa-alade osadeſt. **Kirbla** — moodustub seniste Kirbla, Weltsa, Lihula ja Martna waldade maa-alade osadeſt. **Kullamaa** — moodustub seniſe Waikna walla maa-alaſt ja seniste Kuiste, Jõgisoo, Kolowere-Kalju, Sooniste, Wigala, Kirbla ja Märjamaa waldade maa-alade osadeſt. **Käina** — moodustub seniſe Käina walla maa-alaſt, wälja arwatud ühe talu maad. **Kõrgesaare** — moodustub seniſe Kõrgesaare walla maa-alaſt ja seniſe Emmaste walla maa-ala osaſt. **Lihula** — moodustub seniste Lihula, Paadremaa, Massu, Weltsa ja Kirbla waldade maa-alade osadeſt. **Martna** — moodustub seniste Martna, Lähtru ja Wõnnu waldade maa-alade osadeſt. **Märjamaa** — moodustub seniste Märjamaa, Haimre, Kabala ja Kuiste waldade maa-alade osadeſt. **Noarootsi** — moodustub seniſe Paſslepa walla maa-alaſt ja seniste Sutlepa ja Wõnnu waldade maa-alade osadeſt. **Oru** — moodustub seniſe Oru walla suuremaſt osaſt. **Piirsalu** — moodustub seniſe Piirsalu walla maa-alaſt ja seniste Sooniste, Kolowere-Kalju, Taebla, Paliwere ja Kloostri waldade maa-alade osadeſt. **Pühalepa** — moodustub maa-alaſt seniſe Pühalepa walla piirides. **Ridala** — moodustub seniste Sinalepa, Martna, Wõnnu ja Asuküla waldade maa-alade osadeſt. **Riguldi** — moodustub seniſe Rikholdi walla maa-alaſt ja seniste Nõwa ja Sutlepa waldade maa-alade osadeſt. **Taebla** — moodustub seniste Taebla, Paliwere ja Lähtru waldade maa-alade osadeſt. **Warbla** — moodustub seniſe Saulepi, Paadremaa, Weltsa, Paatsalu ja Massu waldade maa-alade osadeſt. **Welise** — moodustub seniſe Welise, Wigala ja Haimre waldade maa-alade osadeſt. **Wigala** — moodustub seniste Wigala ja Welise waldade maa-alade osadeſt. **Wormsi** — moodustub maa-alaſt seniſe Wormsi walla piirides.

Petseri maakond.

Järwesuu — moodustub maa-alaſt seniſe Järwesuu walla piirides. **Kalda** — moodustub maa-alaſt seniſe Kulje walla piirides. **Linnuse** — moodustub maa-alaſt seniſe Irboska walla piirides. **Lõuna** — moodustub seniſe Laura walla maa-alaſt ja osaſt Rootowa walla nelja küla piirkonnaſt. **Metemäe** — moodustub maa-alaſt seniſe Meremäe wal piirides. **Mäe** — moodustub maa-alaſt seniſe Mäe walla piirides. **Petseri** — moodustub maa-alaſt seniſe Petseri walla piirides. **Roodwa** — moodustub seniſe Rootowa walla maa-alaſt, wälja arwatud nelja küla piirkonnad. **Saatse** — moodustub maa-alaſt seniſe Satserinna walla piirides. **Senno** — moodustub maa-alaſt seniſe Senno walla piirides. **Wilo** — moodustub maa-alaſt seniſe Wilo walla piirides.

Pärnu maakond.

Abja — moodustub seniste Abja, Penuja, Wana-Kariste, Uue-Kariste ja Pornuse walla maa-alade osadeſt. **Are** — moodustub seniſe Are walla maa-alaſt ja seniste Suigu, Tori, Wiluwere, Enge ja Hallinga waldade maa-alade osadeſt. **Audru** — moodustub seniste Audru, Wõlla ja Koonga maa-alade osadeſt. **Halinga** — moodustub seniſe Hallinga, Enge, Wee ja Kaelase waldade maa-alade osadeſt. **Häädemeeste** — moodustub seniste Häädemeeste, Laiksaare, Tahkuranna ja Orajõe waldade maa-alade osadeſt. **Kaisma** — moodustub seniſe Kaisma walla maa-alaſt ja seniste Wiluwere, Enge ja Welise waldade maa-alade osadeſt. **Kihnu** — moodustub maa-alaſt seniſe Kihnu walla piirides, wälja arwatud seniſe Seliste walla lahusasuw tükk. **Laiksaare** — moodustub seniſe Laiksaare walla maa-ala suuremaſt osaſt. **Lelle** — moodustub seniste Lelle ja Kehtna waldade maa-alade osadeſt. **Orajõe** — moodustub seniſe Orajõe walla maa-ala suuremaſt osaſt. **Paikuse** — moodustub seniste Taali, Tori, Kilingi ja Uulu waldade maa-alade osadeſt. **Rajangu** — moodustub seniſe Laatre walla maa-alaſt ja seniste Abja, Woltweti ja Jäärja waldade maa-alade osadeſt. **Saarde** — moodustub seniſe Kilingi, Pati ja Jäärja waldade maa-alade osadeſt. **Sauga** — moodustub seniſe Sauga walla maa-alaſt ja seniste Jõõpre, Wee, Taalt ja Audru waldade maa-alade osadeſt. **Seliste** — moodustub seniſe Seliste walla maa-alaſt ja seniste Audru, Tõstamaa ja Kihnu waldade maa-alade osadeſt. **Soontaga** — moodustub seniste Koonga, Wee, Weltsa ja Jõõpre waldade maa-alade osadeſt. **Tahkuranna** — moodustub seniste Tahkuranna, Uulu, Reiu ja Häädemeeste waldade maa-alade osadeſt. **Tali** — moodustub seniſe Talli walla maa-alaſt ja seniste Pati, Jäärja ja Kilingi waldade maa-alade osadeſt. **Tihemetsa** — moodustub seniste Woltweti, Wana-Kariste, Uue-Kariste ja Pati waldade maa-alade osadeſt. **Tori** — moodustub seniste Tori ja Wana-Wändra waldade maa-alade osadeſt. **Tõstamaa** — moodustub seniste Tõstamaa, Saulepi ja Paadremaa waldade maa-alade osadeſt. **Wändra** — moodustub seniste Wana-Wändra, Wiluwere ja Lelle waldade maa-alade osadeſt.

Saare maakond.

Kaarma — moodustub seniste Loona ja Mustjala waldade maa-alade osadeſt. **Kihelkonna** — moodustub seniste Kihelkonna ja Lümanda waldade maa-alade osadeſt. **Kuressaare** — moodustub seniſe Kaarma-Suure walla maa-alaſt, wälja arwatud Keskranna küla piirkond ja seniste Loona ja Pihtla waldade maa-alade osadeſt. **Laimjala** — moodustub seniſe Laimjala walla maa-alaſt ja seniſe Waljala walla üheſt osaſt. **Leisi** — moodustub seniste Leisi ja Pärsamaa waldade maa-alade osadeſt. **Lümanda** — moodustub seniſe Lümanda walla suuremaſt osaſt ja seniſe Salme walla ptires asuwate Lümanda walla talude lahus-heinamaatükkideſt. **Muhu** — moodustub seniste Muhu-Suure walla ja Hellamaa walla maa-aladeſt. **Mustjala** — moodustub seniste Mustjala ja Kihelkonna waldade maa-alade osadeſt. **Pihtla** — moodustub seniſe Pihtla walla maa-ala suuremaſt osaſt. **Pärsamaa** — moodustub seniſe Pärsamaa walla maa-ala suuremaſt osaſt ja seniſe Leisi walla kahe küla piirkondadeſt. **Pöide** — moodustub seniste Maasi ja Uuemõisa waldade maa-aladeſt. **Ruhnu** — moodustub maa-alaſt seniſe Ruhnu walla piirides. **Salme** — moodustub seniſe Salme walla maa-alaſt ja seniſe Torgu walla Rahuste küla piirkonnaſt, edasi Lümanda, Kihelkonna ja Kaarma-Suure walla maa-alade osadeſt. **Torgu** — moodustub seniſe Torgu walla maa-alaſt, wälja arwatud Rahuste küla piirkond. **Waljala** — moodustub seniste Waljala ja Pihtla waldade maa-alade osadeſt.

Tartu maakond.

Aakre — moodustub seniſe Aakre walla maa-alaſt ja seniste Walupera ja Röngu waldade maa-alade osadeſt. **Ahja** — moodustub seniste Ahja, Rasina ja Mooste walla maa-alade osadeſt. **Alatskiwi** — moodustub seniste Alatskiwi, Kokora ja Peipsiääre waldade maa-alade osadeſt. **Awinurme** — moodustub seniſe Awinurme walla maa-alaſt ja seniste Laius-Tähtwere ja Wenewere waldade maa-alade osadeſt. **Elwa** — moodustub seniſe Pangodi walla maa-alaſt ja seniſe Uderna walla maa-alaſt, edasi Hellenurme wallaſt ja endiste Kirepi, Meeri, Kodijärwe ja Päidla waldade maa-alade osadeſt. **Jõgewa** — moodustub seniste Jõgewa, Härjanurme ja Kuremaa waldade maa-alade osadeſt. **Kaarepere** — moodustub seniſe Kaarepere walla maa-alaſt ja seniſe Eliſtwere walla üheſt osaſt. **Kambja** — moodustub seniste Kambja ja Kodijärwe waldade maa-alade osadeſt. **Kasepää** — moodustub seniſe Kasepää walla maa-alaſt ja seniste Pala ja Ranna waldade maa-alade osadeſt. **Kawastu** — moodustub seniste Kawastu, Alatskiwi, Tammistu, Kastre-Wõnnu waldade maa-alade osadeſt ja mitmete waldade lahus-heinamaatükkideſt põhja pool Emajõge. **Kiidjärwe** — moodustub seniſe Wastse-Kuuste walla maa-alaſt ja seniste Kambja, Wana-Kuuste, Karilatsi ja Walgjärwe waldade maa-alade osadeſt. **Konguta** — moodustub seniſe Konguta walla maa-alaſt, seniſeſt Aru wallaſt ja seniste Meeri ja Kirepi waldade maa-alade osadeſt. **Kudina** — moodustub seniste Kudina ja Eliſtwere waldade maa-alade osadeſt. **Kuremaa** — moodustub senisteſt Kuremaa ja Laiuse waldade maa-aladeſt. **Kursi** — moodustub maa-alaſt seniſe Puurmanni walla piirides. **Kuuste** — moodustub seniste Wana-Kuuste ja Haaslawa waldade maa-aladeſt. **Laewa** — moodustub seniſe Laewa w. maa-alaſt ja seniste Uue-Pöltſamaa ja Kawilda waldade maa-alade osadeſt. **Laiuse** — moodustub seniſe Laiuse walla maa-ala suuremaſt osaſt. **Lohusuu** — moodustub maa-alaſt seniſe Lohusuu walla piirides. **Luunja** — moodustub seniste Luunja, Tammistu, Kawastu ja Kastre-Wõnnu waldade maa-alade osadeſt. **Meeksi** — moodustub seniſe Mehikoorma walla maa-alaſt ja seniste Ahja, Kastre-Wõnnu ja Rasina waldade osadeſt. **Mäksa** — moodustub seniste Mäksa, Kastre-Wõnnu waldade maa-alade osadeſt ja mitmete waldade lahus-heinamaatükkideſt lõuna pool Emajõge. **Nõo** — moodustub seniste Meeri, Luke ja Kodijärwe waldade maa-alade osadeſt. **Otepää** — moodustub senisteſt Wana-Otepää, Pilkuse, Valupera, Päidla ja Walgjärwe waldade maa-alade osadeſt. **Pala** — moodustub seniste Pala, Ranna, Kokora ja Saare waldade maa-alade osadeſt. **Peipsiääre** — moodustub seniſe Peipsiääre walla maa-alaſt, wälja arwatud Nina ja Rootsi külade piirkond, edasi Alatskiwi ja Kawastu waldade maa-alade osadeſt. **Puhja** — moodustub seniste Kawilda, Ulila ja Rannu waldade maa-alade osadeſt. **Pühajärwe** — moodustub seniſe Pühajärwe walla maa-alaſt ja seniste Pilkuse, Valupera ja Wana-Otepää waldade maa-alade osadeſt. **Rannu** — moodustub seniste Rannu ja Walguta waldade maa-alade osadeſt. **Ropka** — moodustub seniste Ropka, Wana-Kuuste ja Luke waldade maa-alade osadeſt. **Röngu** — moodustub seniste Röngu, Walguta ja Valupera waldade maa-alade osadeſt. **Saadjärwe** — moodustub seniste Saadjärwe, Eliſtwere ja Sootaga waldade maa-alade osadeſt. **Saare** — moodustub seniste Saare ja Pala waldade maa-alade osadeſt. **Sadala** — moodustub seniste Laius-Tähtwere ja Salla waldade maa-alade osadeſt. **Tartu** — moodustub seniſe Raadi walla maa-alaſt, wälja arwatud osa Wõibla küla, edasi seniſe Haaslawa walla Ihaste küla piirkonnaſt ja seniste Luunja, Wesneri ja Eliſtwere waldade osadeſt. **Torma** — moodustub maa-alaſt seniſe Torma walla piirides. **Tähtwere** — moodustub seniſe Tähtwere, seniſe Worbuse walla maa-aladeſt ja seniſe Ropka walla wäikeſeſt osaſt. **Waimaſtwere** — moodustub seniſe Waimaſtwere walla maa-alaſt ja seniste Rakke, Jõgewa, Eliſtwere ja Kudina waldade maa-alade osadeſt. **Weski** — moodustub seniste Krüüdneri, Päidla, Kodijärwe, Kambja ja Walgjärwe waldade maa-alade osadeſt. **Woore** — moodustub seniſe Roela walla maa-alaſt ja seniste Kudina, Kuremaa waldade maa-alade osadeſt. **Wõnnu** — moodustub seniste Kastre-Wõnnu, Ahja ja Mäksa waldade maa-alade osadeſt. **Äksi** — moodustub seniste Sootaga, Saadjärwe, Raadi ja Eliſtwere waldade maa-alade osadeſt.

(Järg ja lõpp 9. leheküljel.)

Isamaaliidu tegelased Tallinnas koos.

Kõnedega esinesid Peaminister K. Eenpalu, välisminister K. Selter ja Isamaaliidu esimees prof. J. Uluots.

Isamaaliidu keskkomitee täiskogu erakorraline koosolek astus kokku Tallinnas Kaubandus-tööstuskoja saalis täna, esmaspäewal, kell 10 homm. Koosolekust wõtsid osa Isamaaliidu täiskogu ja keskjuhatuse liikmed, kõikide maa- ning linnakomiteede esindajad ning aukülalistena keskjuhatuse poolt kutsutud isikud.

Juba warakult enne koosoleku algust hakkas koosoleku asukohta kogunema Isamaaliidu tegelasi ka kõige kaugematest maakohtadest. Saabujate seas wõis näha ka õige rohkesti Riigiwolikogu liikmeid, samuti Riigimõukogu koosseisu kuuluwaid isikuid. Wabariigi Walitsuse liikmeist olid koosolekule tulnud Peaminister K. Eenpalu, põllutööminister A. Tupits, wälisminister K. Selter, majandusminister L. Sepp, haridusminister kol. A. Jaakson, sotsiaalminister O. Kask, teeminister N. Wiitak, kohtuminister A. Assor ja sõjaminister kindr. P. Lill. Kohal oli ka riikliku propaganda juht E. Kigaste. Teistest juhtiwatest tegelastest-aukülalistest wõis näha koosolekul põllutöökoja esimeest A. Jürimat, õiguskantsler A. Palwadret, riigikohtunik P. Pusepa, Punase Risti presidenti dr. H. Leesmenti, Tallinna ülemlinnapead kindral J. Sootsi, Kaubandus-tööstuskoja esimeest J. Puhki, kaitseliidu ülemat kindral J. Orasmaad ja teisi.

Kaubandus-tööstuskoja awar saal, mis koosolijaist täitus pea wiimase kohane, oli pidulikult dekoreeritud. Poodiumile, rahwuse ja Isamaaliidu lippude ette loorberite keskele oli asetatud Wabariigi Presidendi K. Pätsi büst.

Kell ¼11 saabus koosolekule Sõjawägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoner, keda koosolijad terwitasid püstitõusmisega. Kohe selle järele algas koosolek.

Koosoleku awas Isamaaliidu keskjuhatuse esimees prof. J. Uluots, kes pöördus koosolijate poole järgmiste sissejuhatawate sõnadega:

„Kõrgesti austatud Sõjawägede Ülemjuhataja, kõrgesti austatud härra Peaminister, wäga lugupeetud Wabariigi Walitsuse liikmed, austatud koosolekust osawõtjad. Pärast seda, kui suwi on möödunud ja kõik tööd, eriti maal, on lõpukorral, algab meil riigielus omaette tööaeg. Rahwaesindus astub warsti kokku ja ka muud riiklikkude asutuste kaudu teostatawad ülesanded nõuawad täitmist. Niisugustel oludel näis olewat õige anda ülewaadet selle kohta, millises olustikus meil praegu tuleb tegutseda nii wälispoliitiliselt kui ka sisepoliitiliselt, ning selgitada peale selle n. ö. politilis-usutunnistusliku laadi küsimusi. Sellels olemegi täna kokku tulnud, ja ma loodan, et meil läheb korda neid ülesandeid täita, et meie saame täna ülewaate wälispoliitilisest olustikust, õpime tundma neid olusid, mis sisepoliitilises seisundis olemas, ja jõuame arwatawasti lähtekohta, mis nende küsimuste lahendamisel wõib abiks olla. Neil asjaoludel awan Isamaaliidu keskkomitee täiskogu erakorralise koosoleku. Terwitan kõiki kokkutulnuid ja soowin õnne ja edu meie ülesande täitmisel."

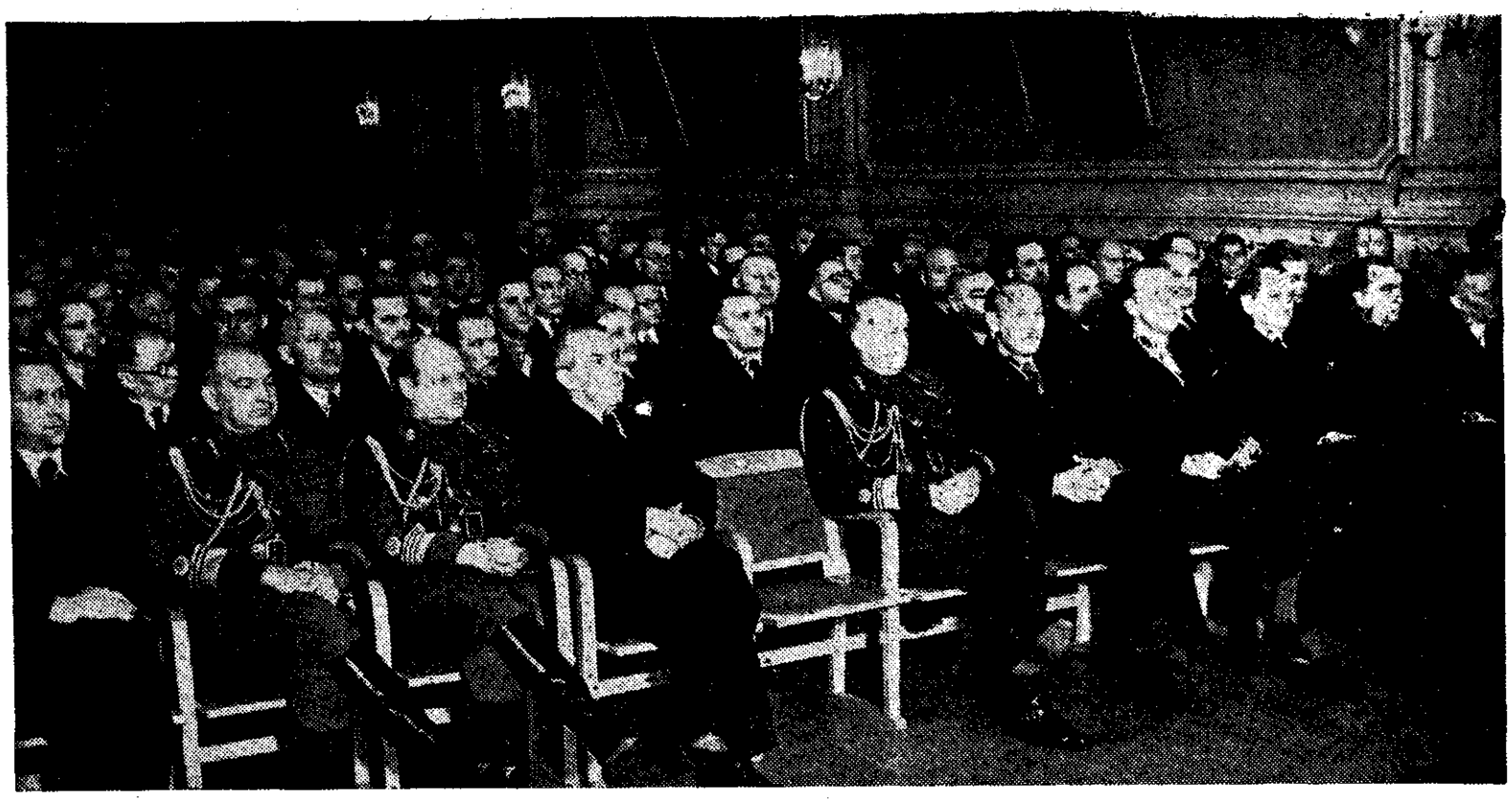

Isamaaliidu keskkomitee täiskogu koosolekust osawõtjaid (esireas vasakult): teedeminister N. Viitak, sõjaminister kindral P. Lill, haridusminister kolonel A. Jaakson, põllutööminister A. Tupits, Sõjawägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoner, Peaminister K. Eenpalu, wälisminister K. Selter, sotsiaalminister O. Kask, kohtuminister A. Assor ja õiguskantsler A. Palwadre.

Sõna wõttis Peaminister K. Eenpalu, kellele said osaks kiiduawaldused ja kes ütles järgmist:

„Kõrgesti austatud täiskogu koosolekust osawõtjad. Mul on ülesandeks terwitada kõiki kokkutulnuid Wabariigi Presidendi K. Pätsi poolt ja ütelda edasi tema õnnesoowid ja paremad sõnad teie tegewuseks ja edaspidiseks tööks. (Kiiduawaldused). Ühtlasi tänusõnad kõige selle eest, mis teie oma Isamaaliidu tegewuse alal kui ka üheskoos kõigi teiste liitude tegewusega ja koau rahwaga olete saatnud toime. Meie keskel wiibib praegu meie Sõjawägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoner. Ma palun siin ka tema poolt wastu wõtta teile kõigile tema parimad soowid ja terwitussõnad, ja palun ühtlasi omalt poolt teda kui meie keskel wiibijat südamlikult terwitada. (Koosolijad tõusewad püsti ja awaldawad kiitust.)

Isamaaliidu keskjuhatuse esimees prof. J. Uluots tänab koosoleku nimel Peaministri poolt ette kantud terwituste eest Wabariigi Presidenti K. Pätsi ja palub Presidendile üle anda koosoleku südamlikud terwitused. (Kiiduawaldused.) Edasi ta terwitab Sõjawägede Ülemjuhatajat, et ta warsti saaks niisugustel kokkutulemistel aktiiwselt tegew olla.

Juhatuse laua taha asusid A. Jürima, O. Suursöödt ja A. Uesson, sekretäridena O. Piirsalu ja E. Pau.

Päewakorra kohaselt sõna sai wälisminister K. Selter, kes oma kõne algul tähendas, et ta peab wajalikuks puudutada ka neid küsimusi, mida kindral J. Laidoner oleks oma kõnes puudutanud, ja nimelt küsimusi, mis puutuwad Eesti riigikaitsesse.

Wälisministri järele kõnelesid peaminister K. Eenpalu ja Isamaaliidu keskjuhatuse esimees prof. J. Uluots.

Talu laut loomadega tuleroaks

Raske õnnetus Aasperes. — Rehepeksugarnituur ja traktor hävisid. — Kahju küünib 8000 kroonile.

Söl wastu laupäewa oli Wirumaal, Aaspere wallas Ahila külas raske tuleõnnetus. Maani maha põles Johannes Saluweerile kuuluwa talu karjalaut ühes kuuriga, kus said tulesurma 3 lehma, kaks wasikat ning kolm siga. Peale selle hukkus hoonesse weel Jaan Joosepsoni rehepeksugarnituur ja Leetma traktor, rääkimata loomasöödast. Tule läbi tekkis kahju wähemalt 8000 kr. Tuli arwatakse tekkinud olewat süütamisest.

Tuld märgati kella 1 paiku öösel teenija poolt peale selle kui peremees oli sõitnud Kadrinasse oma naist rongile wiima. Teenija ei jõudnud weel uinuda, kui umbes pool tundi peale peremehe ärasõitu

aknast paistis tulekuma.

Teenija äratas teised samas elumajas olewad teenijad ning ühiselt püüti warandust päästa, samuti alarmeeriti ka tuletõrje. Tuld märgates olid leegid wõtnud kuuris oma wõimusesse heinawirna, kust aga tuli

kandus kiiresti edasi ühise katuse all olewale karjalaudale.

Ei jõutud isegi lehmi wälja tuua, neist sai surma kolm, peale selle kaks wasikat. Kolm siga toodi küll poolkõrbenuna wälja, kuid need tulid hukata.

Tuletõrje jõudis õnnetuskohale poole tunni pärast. Neil polnud aga kustutamiseks midagi teha, sest puudus wesi. Suuri waewu õnnestus waid talu ülejäänud hoonete päästmine. Laut põles aga maani maha, sellega ühise katuse all asuwas kuuris häwines Jaan Joosepsonile kuuluw rehepeksugarnitur ja Leetmale kuuluw traktor.

Hukkunud hoone oli kindlustatud ainult 400 kr. eest k-s. „Omas", kuid kahju on märksa suurem, loomad ja tules häwinenud loomasööt olid kindlustamata. Joosepson hindab oma kahju 3000 kr., garnitur oli kindlustatud 2000 kr. eest. Leetma sai aga kõige suurema kahju, kuna tema traktor, mille wäärtus 3200 kr., oli tule wastu üldse kindlustamata.

Tule tekkimise põhjus on selgumata. Taluomanik ise seletab, et käinud küll enne jaama minekut kuuris, kus tekkis tuli, heinu wõtmas, kuid seejuures pole tal olnud kaasas ei laternat ega muud tuld.

Paistab olewat tegemist süütamisega,

kuid wihawaenlasi Saluweer endal ei tea olewat. Kadrina jaamas on talle tuleõnnetusest teatatud, kuid ta pole tahtnud seda uskuda, pidades teadet pahaks naljaks. Tule tekkimise põhjusi asusid selgitama politseiwõimud.

Vabadussõja mälestusmonument Wabariigi 25-aastapäewaks.

Wabariigi Walitsuses waadati läbi ja otsustati esitada Riigiwolikogule Wabadussõja üleriiklik mälestusmonumendi püstitamise korraldamise seaduse eelnõu. Tähendatud seadusprojektis öeldakse:

„Wabadussõja üleriiklik mälestusmonument püstitatakse Tallinna Wabaduswäljakule ja awatakse Wabariigi kahekümnewiiendal aastapäewal kogu eesti rahwa ühisel algatusel, ettewõttel ja koostööl selleks, et tähistada praegustele ja tulewastele põlwedele Eesti Wabadussõda kui kõige kangelaslikumat ajajärku eesti rahwa ajaloos, et awaldada kõige sügawamat austust Wabadussõja juhtidele ja wõitlejaile, eriti neile, kes kangelaslikult lõngesid wõitluswäljadel, ja et jäädawalt püsiks mälestus riikliku iseseiswuswõitluse aegadest.

Selle kogu rahwa kõige pühamast kohusest tingitud ühisettewõtte teostamist korraldatakse täiendawalt Wabadussõja üleriikliku mälestusmonumendi püstitamise seadusele."

Aruküla-Lagedi vahel jäi lehm rongi alla.

Aruküla-Lagedi jaamade wahel jäi laupäewa õhtul kella 6 paiku walweta ülesõidu kohal rongi nr. 201 ette Rae wallas Tõnise taluomaniku Julius Undenbergi kari, kusjuures wedur surmas ühe lehma. Teised loomad pääsesid rongi eest laialijooksmisega.

Kaarel Naelapea †

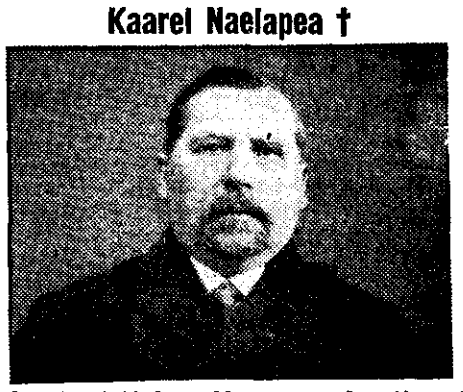

8. oktoobril suri 82 a. wanuses Urwaste Truutas Kaarel Naelapea, kes alles 2 nädalat tagasi mattis oma wenna Jüri.

K. Naelapea elas üle kõik oma neli wenda, kes olid tuntud tublide eesti meestena.

K. Naelapea sündis 29. mail 1856. a. Arula Pülmel, kuhu ta wanaisa oli Uusnaft Naala talust sinna rännanud. Omades haruldaselt ettewõtlikku waimu ja ettenägelikku pilku. K. N. hakkas meheeas rentima mõisu, nii algul Pilkuse, hiljem Truuta, ja põllumajanduslikelt näitusilt oli tal palju kõrgeid auhindu saawutatud. Teda hinnati punase tõukarja arendajana, linakaswatajana ja üldse erksa põllumehena. Ta oli juhtiwalt tegew põllumeeste seltsides ja majandusühisuste asutajana, nii Otepääl, Tartus ja mujal. Ostnud Tartus endale rea maju ning asunud elama linna, ta seal kohe hakkas kaasa töötama majaomanike seltsiga ning Tartu teiste seltskondlike organisatsioonidega. Ka oskas ta kõrgelt hinnata rahwa kultuurilise arengu tähtsust kunstide alal, toetades tõhusalt rahaliselt kultuurajakirja „Olion" wäljaandmist. Kui ta pühitses 2 aastat tagasi oma 80-dat sünnipäewa, siis hindas Eesti Punase Risti peawalitsus tema elutööd ja seltskondlikku tegewust Eesti Punase Risti teeneteristi annetamisega. Oma wanadusepäewad weetis K. N. Urwaste Truutas.

K. Naelapead jäi leinama suur sõprade pere, abikaasa ja kirjanikust poeg oma perekonnaga.

Kaarel Naelapea matmine toimub Otepää uuele kalmistule kolmapäewal, 13. oktoobril.

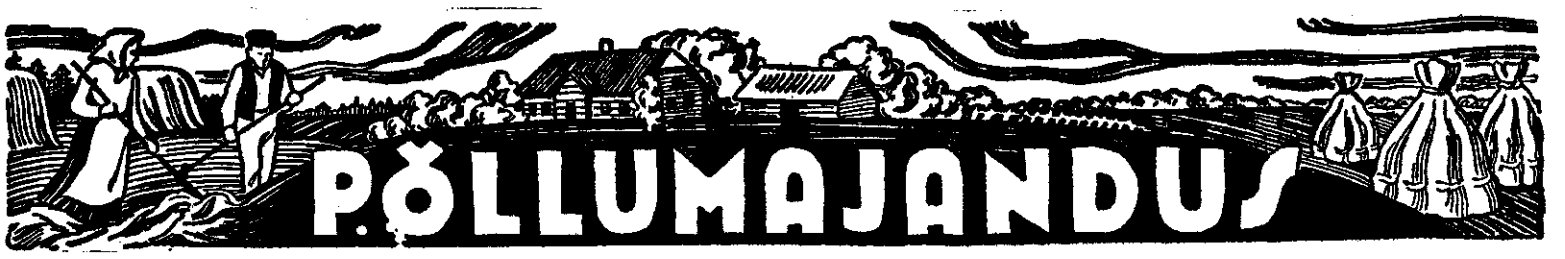

Köögivilja säilitamine.

Korralikult koristatud, hästi sorditud, terwe, säilimatest sortidest ja täiswäetisega wäetatud köögiwilt on wäärt, et teda hoitakse talweks. Liiga kaua pole siiski soowitataw köögiwilja säilitada, kuna köögiwiljad muutuwad aja jooksul puiseks (juurwilt), ja kõigest hoolimata läheb teatud hulk köögiwilja rikki, selle läbi aga peab loomulikult tõusma köögiwilja hind, sellist hinna tõusu teatud piirini aga kannab ainult wäärtuslik köögiwilt.

Turu tarbeks säilitamine on tasuw siis, kui weebruaris saadakse säilitatud wärskete köögiwiljade eest wähemalt 50 protsenti paremat hinda kui sügisel hooajal müües ja aprillis aga juba 100 protsl. kõrgemat hinda. Kui pole sellist hinna tõusu loota, siis peab kas loobuma turu tarbeks säilitamast või tuleb säilitamiswiisidena kasutada selliseid wiise, millised pole nii kulukad. Kulukad on kõik säilitamiswiisid, millised nõuawad ka köögiwiljadelt amortisatsiooni kulude kandmist (keldrid, eriti ehitatud säilitamisruumid, külmhooned jt.).

Säilitamiswiise köögiwiljade jaoks on mitmeid. Lihtsamatena ja üldtuntutena wõib nimetada: kraawides, keldreis, koopais, mullasse kinni lööbult, ja teisi säilitamiswiise.

Säilitamine kraawes. Seda wiisi tarwitatakse kapsaste juures. Selleks walitakse asukoht, mis ei kannata kõrge põhjawee all ja wõimalikult liiwarohke. Tehakse kraaw umbes 50—70 sm sügaw, kraawid tehakse nii laiad, et parajasti kapsapea sisse mahub. Nad asetatakse kraawi pea wastu põhja ja juurikas ülespoole, kaewatakse pealt liiwarohke mullaga. Kraawis wõib hoida kinni lööbult ka juurköögiwilja, sel korral aga ei täideta pealmist ruumi mitte mulla ega liiwaga, waid ta jääb tühjaks, kraaw kaetakse pealt laudadega ja nendele asetatakse mulda wõi põhku ja sellele mulda nii paks kiht, et külm köögiwiljadele liiga ei tee. Et õhu wahetust wõimaldada, peab olema wastaw „korsten" jäetud. Alal hoida wõib wastupidawamaid köögiwilju, nagu peterselli, puru, juurseller.

Säilitamine keldreis. Keldris säilitatakse kõiki köögiwilju, wälja arwatud aedwiibulad, millised wajawad toatemperatuuriga säilitamisruumi. Enne köögiwilja keldri toomist tuleb kelder wastawalt ette walmistada. Iga aasta tuleb ta korralikult puhastada, põhjalik puhastamine sünnib kewadel pärast keldri tühjenemist, uus liiw sisse tuua ja desinfitseerida. Sama liiwa ei tule millalgi üle 2—3 aasta hoida keldris, kuna see wõib lewitada rohkesti tõbesid. Korraliku õhutamise wõimaluse eest tuleb hoolt kanda. Parajaks keldri temperatuuriks peetakse 4—5° C, igatahes on hädaohtlikud temperatuuri suured alatised kõikumised, kuna köögiwili säilib ühtlase temperatuuri juures hoopis paremini. Kelder tuleb ette jaotada teede läbi osadesse, et oleks wõimalik mugaw liikumine ja iga köögiwilja liigile juurdepääs wõimaldatud. Teed ei tule aga laiad jätta.

Hunnikusse laotuna, mitte üle 1 m kõrge hoitakse keldris aedpeete, sõögikaalikaid. Peakapsaid hoitakse keldris kas riita laotuna wõi lae alla riputatuna. Suurema keldri korral wõib neid ka juurega liiwa istutada, tawaliselt tarwitatakse seda wiisi waid koduses keldris, kuna müügi jaoks sel moel säilitamisel peab kelder juur olema. Seemnekandjad (kapsad, millised kasutatakse järgnewal aastal seemnesaamiseks) tuleb sel wiisil säilitada. Peterselli, figurid, lehtpeedid, juurselleriid istutatakse kuni juurekaelani liiwa. Neid wõib ka pikramiidina laduda, selleks laotakse nad ringi parasniiskele liiwale juurtega sissepoole, laotakse paari sm paksune liiwa kord peale, nii et lehtede osad wälja jäämad, sellele laotakse teine kiht nimetatud juurköögiwilja, kuid kitsamalt. Nii saadakse järkjärgult terawamaks minew kiht. Selline ladumiswiis on kohane wäikeses keldris, kuna ta hoiab kokku rohkesti ruumi. Sageli tehakse keldrisse liiwa ja turbapuru segust 100 sm laiad ja 25 sm kõrged peenrad, kuhu istutatakse peakapsad, lillkapsad (millistel wäikene „lille" osa näha), juurselleriid, peterselli j. t. Istutamisel tuleb tähele panna, et ükski „juurikas" ega kapsapea omawahel otseselt kokku ei puutu. Kapsapeade wahel on kohaseks wahekauguseks paar sm, juurköögiwilja korral on juurte wahel wajaline waid õhukene liiwa wõi eelnimetatud segu kiht. Liiw ja turbapuru segu liiwaga peab olema parasniiske, liiga niiskes juurköögiwiljad lähewad rikki, liiga kuiwas aga nad kaotawad oma wäärtuse ja mahlakuse (mustjuur). Riiulitele laotult on wõimalik alal hoida peakapsaid keldris, neid wõib ka traatkonstruude abil juurikat pidi laes olewatele traatidele riputada. Kuna köögiwiljad, samuti kui puuwiljad, kergesti igasuguseid kõrwallõhnu külge wõtawad, tuleb neid säilitada eraldi teistest ainetest (liha, petrooleum j. t.).

Säilitamine koopais. Tawaliselt säilitatakse koopais waid kartuleid. Ta on hädaabinõu, kui kelder puudub. Koopas on wõimalik säilitada ka juurköögiwilja ja kapsaid. Raskust sünnitab ka juurköögiwiljale koopais hoides sagelt nii põhja- kui ka wihmawesi, millised sageli koopais köögiwilja wõiwad rikkuda. Samuti on raske neis õhutamist toimetada ja ka töötada. Köögiwili hoitakse siin samuti nagu keldriski. Loomulikult on soowitatawam igal juhul keldrit ehitada, koopad on ikkagi waid hädaabinõud.

Säilitamine onnides. Sageli on wõimalik akendeta hoonete seinu kasutada onni ehitamiseks, kuhu wõib köögiwilja säilitamiseks asetada ja milline wõib täita keldri aset paremini kui koopad. Onn ehitatakse külmakindel.

Köögiwiljade säilitamine sünnib nagu keldriski. Tawaliselt temperatuur kõigub siin 1° C juures.

Säilitamine kuhjades. Kuhjades (rõukudes) säilitatakse mitmesuguseid köögiwilja, tawaliselt kõll aga juurköögiwilja, kuid on wõimalik ka peakapsaid kuhjades säilitada. Kuhjade asukohaks on sobiw testimise raskusega muld, liiwmuldades tuleb kuhjad tugewama kihiga katta, et nad oleksid külmakindlad. Raske ja weerohke muld peab aga enne hästi kuiwama, kui temaga kuhja kaetakse. Kuhjad tehakse tasasele maale, augu mulda kaewamine on ebaotstarbekohane. Kaewatakse auk mullasse, siis wõib sinna wesi koguda, kuid ka kuhja alus soojeneb siis kiiremini kui kuhja maapeal olew osa. Selle tõttu esineb wäga sageli aga kuhja alumises osas köögiwiljade mädanemaminekut. Sellisele tasandatud maale asetatakse kolmnurkselt walmistatud lattidest raam, mis ulatagu kuhja otste alt wälja. Maksimaalseks pikkuseks wõetakse 10 m, laius on olenew köögiwilja liigist, mida kawatsetakse kuhjas säilitada. Sõögiporgandi, aedpeedi ja sõögikaalika kuhja laiuseks wõetagu 80 sm ja kõrguseks 1 m. Tahetakse aga peakapsaid säilitada, siis tehakse kuhi nii lai, et sinna mahuksid 5—6 kapsapead kõrwustikku.

Köögiwilja kihile on soowitataw asetada weel lattidest raamistik, mis kataks kogu kuhja ülewalt kuni alla ja ei laseks kattematerjalil otsekohe lamada köögiwilja peal, waid jääks wahele weel õhukiht. Sellele raamistikule laotakse tawaliselt kiht õlgi, mitte alla 15 sm paks. Enne õlgi wõib õlgede kihi keskele asetatakse kas põllutorud, et paremini korraldada õhutamist, millistest paigal hoidmiseks on läbi torgatud roowik, see roowik eemaldatakse, kui kuhi on kaetud mullakihiga. Põllutorude asemel wõib ka wastawa laudadest toru walmistada wõi 3—4 roowikut kokku siduda ja nad täidawad ka oma ülesande. Sel moel kaetakse kuhi alles siis, kui temperatuur seal on langenud 5—0° C, kuna on wäga soowitaw, et kuhi wõimalikult kiiresti jahtuks. Õlgedele laotakse siis kiht mulda, 10 sm paks, kui on temperatuur langemas alla 5° C külmale; kui ka lumi kuhja katab, siis pole tugewamat katet waja muretseda. On lund wähe ja ilmastik külmem kui 20° C, siis tuleb mullakiht paksem panna wõi kuhi katta sõnniku kihiga. Enne külma tuleb loomulikult mõlemad õhutustorud (alumine ja ülemine) kinni toppida, et takistada külmal köögiwiljade juurde pääsemist. Sulailmaga awada awausid. Temperatuuri muutumise jälgimiseks on soowitaw asetada kuhja wastaw termomeeter. Temperatuur ei wõi tõusta millalgi üle 8° C, on ta kõrgem, siis näitab see juba mädanemise algust. Soodsaim temperatuur on siingi 3—5° C. Ei ole soowitaw kewadel katte kihte osa kauba eraldada, nad jäägu wõimalikult kauaks peale, et hoida kuhjas kauem talwe temperatuuri, sest kattekiht kaitseb mitte ainult wäljast tungiwa pakase eest waid ka wäljast tulewa soojuse eest.

Tühje lawu wõib kasutada säilitamiseks. Eriti kasutatakse neid aga liilkapsa ja juurselleri säilitamiseks. Nimetatud köögiwiljad istutatakse lawwa asetatud mulda wõi liiwa, lawa kaetakse pealt akende, õlgmattide ja laudadega, millele kõwema külma korral weel lehti wõi õlgi peale laotakse.

Lõikerlist heinte, õlgede ja laudasõnniku lõikamiseks.

Sõnnikuweol sõidetakse sõnnikuhoidlas tühja wankriga sõnnikuwirna otsa ja tõstetakse seal raske koorem wankrisse — siis suure ajamise ja piitsa plaksutamisega aetakse hobust rasket koormat alla wedama. Wankri rattad on wajunud pehmesse sõnnikusõe ja suure waewaga jõuab hobune wiimaks wankri wälja wedada. Seda saaks aga wältida, kui sõnnikuwirna otsa sõitmise asemel sõidetaks selle kõrwale — kõwale põrandale, siis oleks kergem nii hobusel kui ka sõnnikutõstjail, kes nüüd wankrist kõrgemal olles tõstawad sõnnikut ülewalt alla wõi wähemalt samalt kõrguselt — selle asemel, et igat hangutäit üles winnata. Selleks on waja, et sõnnik pankadena 2—2,5 m. laiuselt saab lahti lõigatud.

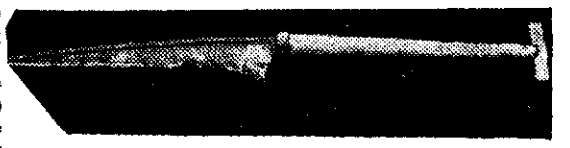

Sõnniku lahtilõikeriistaks wõib kasutada wana wikati otsa, millele waks otsa pandud. Tuleb hoolitseda selle eest, et see lõikeriist oleks alati teraw, siis on temaga kerge ja mugaw töötada — teritatakse seda nagu wikatitki — kõwasiga.

Peale sõnniku lahtilõikamist wõib selle riistaga suurema waewata ja täiesti siledalt lõigata nii heinu kui ka õlgi.

Vaadatakse üle uusi premeeritavaid kanalaid.

Teatawasti makstakse meil otstarbekohaselt ehitatud uute kanalate eest ehituspreemiaid. Preemiat wõidakse maksta kuni 20 protsenti ehituskuludest, kuid mitte üle 200 krooni ühe kanala kohta. Preemia saamiseks tuli uute kanalate ehitajail end registreerida 1. aprilliks käesolewal kewadel ja kanalad pidid nad walmis ehitama 1. oktoobriks.

Nüüd alustas Põllutöökoja premeeritawate kanalate ülewaatuse komisjon kanalate ülewaatust esialgu Saaremaal, kust sõit edasi läheb Wiljandimaale ja Walga- ning Wõrumaale. Soowitaw oleks, kui kanalate ehitajad wõimalikult lähematel päewadel lõpetaksid oma kanalate ehitustöö ja sisustuse walmistamise, et komisjoni ülewaatuse ajaks kanalad täiesti walmis oleksid.

Põllutöökoja poolt korraldatavad traktorijuhtide ja motoristide kursused

Põllutöökojal on algamas sügishooaja motoristide ja traktorijuhtide kursused. Kursustel wõetakse läbi plahwatusmootorid ja raskeõlimootoritest kuumpea- ja diiselmootorid. Erilist tähelepanu pühendatakse traktoritele ja kursuse kestel wõetakse läbi kõik meil tarwitusel olewad traktoritüübid ühes tegeliku künnipraktikaga. Peale selle wõetakse läbi ka aurumasinad ning talu põllumajanduslikud masinad ja -riistad.

Esimene sügishooaja kursus algab 12. okt. Wäimela põllutöökooli juures. Kursuse kestwus on 3 nädalat, kusjuures töö kestab päew läbi. Kursuse õppemaks on 15 krooni. Osawõtjaile on wõimalus toitlustamist, samuti ööbimist korraldada kooli juures.

Edaspidi on korraldamisel samasuguline kursus Haljalas, mis algab oktoobri kestpaigas. Nowembrikuus algawad kursused Awinurmes ja Alatskiwil.

Wäärtuslikke sugukukki kanakaswatajatele

Kokku üle riigi jagamisele 1400 sugukukke.

Eesti Linnukaswatajate seltsis on praegu käsil noorte sugukukkede laialisaatmine. Sugukuked on kaswatatud sugulawades ja need lewitatakse munaühingute ja maanoorteringide kaudu. Kokku on wõimalik olnud saada wäärtuslikke kukki tänawu 1400 ümber, neist läheb lewitamisele 1200 Eesti Munaekspordi ja 200 kuke ümber Põllutöökoja kaudu. Munaeksport jagab kukki wäikese tasu eest ja osalt täiesti tasuta, kuna Põllutöökoja abiraha on 2.50—3 kr. kukelt, kusjuures abiraha suurus ei wõi tõusta üle 50 protsl. kuke hinnast.

Jagatawad kuked on pärit sugulawadest, wõi sugulawadest müüdud sugumunadest wõi päewastest tibudest. Suuremal arwul noori sugukukki andsid järgmised kanade sugulawad: J. Ottas W.-Kunstes 200 kukke; Kaarepere raudteelaste kodu 150 kukke; Imastu inwaliidide kodu 100 kukke; A. Poola, Nõol 70 kukke; A. Rästikiwi, Pääskülas 50 kukke; E. Küllmann, Nõmmel 40 kukke; W. Lents, Rakwere lähedal — 40 kukke; Saku kodumajanduskool — 50 kukke. Edasi müüdawate kukkede arwu poolest järgnewad: L. Männik, Aidus, T. Lükk, Wiljandimaal, A. Saarsoo, Rehatus jne.

Lewitatawate kukkede ülesanne on parandada meie talu kanade tõuwäärtust, tuues talu kanakarja werewärskendust, ühes sellega ka paremaid tõuomadusi. Enamuses on lewitatawad sugukuked walge leghorni tõugu, kuid on ka pruun itaalia ja roodsailendi tõugu sugukukki.

Eksportmunade hind 110 senti kilo.

Kanamunahindade noteerimiskomisjoni koosolekul määrati reedel eksportmunade hinnaks 110 senti kilo, milline hind wõrdub eelmise nädala noteeringule. Tendents rahwuswahelisel munaturul märgiti selgusetuna. Siseturumunade hind tõusis noteeringul endise 70 sendi asemel 85 sendile kilost, mis on sügisel tawaliseks nähteks.

Kontrollitakse sigade sugulawasid.

Praegu on meil üle riigi 24 sigade sugulawa.

Praegu sõidab kodumaal ringi sigade sugulawade ülewaatuse ja hindamise komisjon. Komisjoni koosseisu kuuluwad Põllutöökoja seakaswatuse eriteadlane J. Welitar, Kuremaa seakaswatuse katsejaama juhataja wet.-arst L. Woltri ja seakaswatuse konsulent agr. E. Reissar. Külastatakse ja kontrollitakse kõiki seniseid sigade sugulawasid, keda on üle riigi kokku 24 majapidamist, samuti waadatakse üle sugulawakandidaatide majapidamised, keda on arwult kümne ümber. Komisjon waatab sugulawade majapidamistes lähemalt järele: sigade üldist pidamist, laudaolusid, tõumaterjali wäärtust, ühtlust ja sigiwust. Terwise poolest on sugulawad ja sugulawakandidaatide majapidamised juba waremalt läbi waadatud. Nimelt seisawad need majapidamised E. Seakaswatajate seltsi loomaarsti pidewa kontrolli all. Teisiti ei ole see ka mõeldaw, sest sugulawad lewitawad talupidajatele kõrgewäärtuslikku tõumaterjali emispõrsaste ja kultide näol. Ja lewitataw materjal peab täiesti haigusewaba olema. Ka warnistawad sugulawad kuldijaamasid unte kultidega. Teatawasti on meil üle riigi kokku 700 kuldijaama ümber.

Sugulawadena töötawad meil praegu järgmised majapidamised suure walge inglise tõu alal: 1) E. P. R. Imastu lõjainwaliidide kodu, Tapa juures; 2) Wana-Antsla riigimõis; 3) A. Wask, Koka t. Wajangul; 4) D. Jaagund, Roometi t. Kaarepere; 5) P. Kibe, Wanausse t. Wiljandim.; 6) Polli riigimõis; 7) Kunsiku riigimõis; 8) Mooste riigimõis; 9) O. Pärlin, Soojamaa t. Kärknas; 10) Ed. Böckler, Hindreku t. Porkunis; 11) J. Ilumäe, Kabalas; 12) H. Liiber, Andi t. Imawere; 13) J. Ottas, Willemi t. Wana-Kuustes; 14) Mõdriku kodumajanduskool, Rakwere lähedal; 15) J. Sebar, Westiorn t., Waiwara; 16) Chr. Arro, Palu t. Abja; 17) H. Jürgens, Waardina a. Tarwastus.

Parandatud maatõu sugulawad on järgmised: 1) J. Hansen, Päriwere t. Arel; 2) E. Anton, Maarja t. Arawetel; 3) H. Wirkus, Purila m. Hagudil; 4) K. Oraw, Mõldri t. Wäike-Maarjas; 5) Kärawete m. Ambla k.; 6) Sõmerpalu riigimõis; 7) Kõljala Põllutöökool.

Aiandus- ja mesindusringide abirahastamine ja mesinike abiraha.

Põllutöökoja Nõuandetalitus waatab praegu läbi soowiawaldust aiandus- ja mesindusringidelt abiraha saamiseks. Teatawasti antakse aiandus-mesindusringidele abiraha aiandusassistendi palkamiseks, samuti tööabinõude muretsemiseks. Assistendi palgaks antaw abiraha ei wõi ületada 30 kr. ringi kohta kuus, kuna töörõhtade ostmisel antakse toetust kuni 50% riista hinnast, kuid mitte üle 5 krooni ühe liikme kohta.

Abiraha soowiawalduste läbiwaatamisega jõutakse loodetawasti lõpule käesolewa kuu lõpuks, millal siis ringidele teatatakse abiraha määramisest ja saadawa abiraha suurusest. Käesolewal aastal töötas meil 170 aiandus- ja mesindusringi, kelledel ametis oli 130 aiandusassistenti. Kõikidel ringidel assistenti ei olnud, need said toetust waid riistade ostmiseks.

Samuti waadatakse Põllutöökojas praegu läbi mesinike soowiawaldust, kelledel meesaak on ikaldunud. Põllutöökotta on tulnud soowiawaldust ikaldusabiraha saamiseks üle 100 mesinikult, kelledel on kokku sigamale 2000 mesiperet. Abiraha kõrgem saadaw norm on kr. 2.— mesipere kohta; keskmiselt on seni antud taru kohta ikaldustoetust 1 krooni ümber. Abiraha antakse neile mesinikele, kelle keskmine kogusaak suwel on olnud alla 10 kg mett ühe taru kohta. Abiraha soowide läbiwaatamisega jõutakse lõpule neil päewil ja raha saadetakse wälja loodetawasti selle kuu keskpaigas.

Peretoa-söögitoa sisustusest.

Talutubades kõige mitmekülgsemaid ülesandeid täidab kahtlemata peretuba. Seal tehakse talus majalitke mee- kui ka naiskäsitöid, nagu igasugused puutööd, kangakudumine, ketramine jne. Üldiselt tööruumist kasutatakse osa töötuba söögitoana, harilikult eraldatakse peretoast veel magamisasemete ruum üksikutele perekonnaliikmetele, peretoas tehakse ja küpsetatakse ka harilikult leiba.

Waatamata sellele, et peretuba teenib mitmesuguseid ülesandeid, peaks püüdma

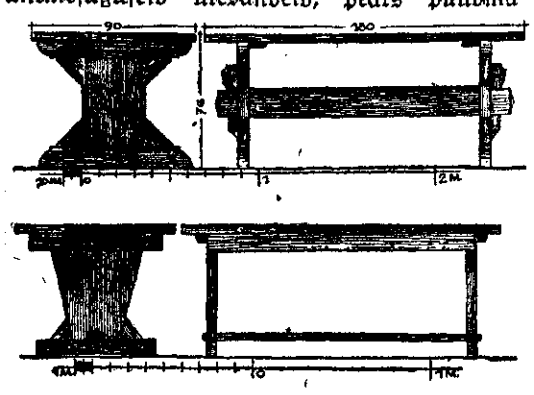

Joon. 1. Peretoa söögilaud.

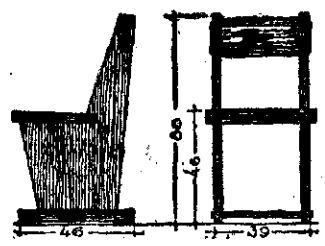

Joon. 2. Peretoa tool.

tema sisustamisel säilitada üldist kooskõla, sealjuures peaks aga peretoa mööbel vastavalt ruumi iseloomule ja otstarbele olema wõrdlemisi lihtne, tüseda välimusega ja hästi vastupidav. Nii näiteks on sobiv istetena kasutada peretoas toolide asemel pinke ja taburette. Iseloomulikuma mööbligrupi peretoas-söögitoas moodustab söögilaud istetega. Pildil on kujutatud kaks söögilauda, mis on wõrdlemisi massiivsed ja üks neist üksikosades välja-lõigatud mustriga. Mõõdud on antud joonisel. Joonisel 2 on toodud lauast tooli joonised, milline on kerge walmistada ja sobib hästi peretoa üldilmega.

Oodata ristikuseemne eksporti.

Põllupidajad ärgu müügu veel seemet odava hinnaga ülesostjaile.

Nagu meie lehes eile teatatud, wõeti põllutööminister A. Tupitsi korraldusel kaalumisele ristikheinaseemne hinna hoidmise küsimused. Nagu täiendawalt asja kohta kuuleme, on tänawu looja sügise tõttu loota eriti head ristikheinaseemne saaki. Nimelt saadi Lõuna-Eestis ristikuädalast teine seemnesaak, mille kwaliteet ja wäljaand on tawalisest saagist isegi suurem. Suuremates majapidamistes jäeti sügiseks seemneldikuseks ristikut paari hektaari ümber.

Sellest olenewalt on märgata ristikuseemne alal tänawu spekulatsiooni tekkimist. Nimelt käiwad taludes ringi ülesostjad, kes pakuwad ristikuseemne kilost põllupidajaile 30—50 senti, mis tawalisest hinnast on mitu korda madalam. Tegelikult on ristikuseemne hind püsinud kuni kahe kroonini kilo. Üksikud põllumehed on juba ülesostjate poolt pakutawa hinnaga ristikuseemet müünud.

1932. a. pandi maksma ristikuseemne wäljaweo alal toll, mis on 150 senti kilolt. Selle eesmärgiks oli ristikuseemnega hangeldamise tõkestamine, kuna lõikuse hooaegadel weeti headkwaliteedilist ristikuseemet wõrdlemisi odawate hindadega wälja ja kewadeks toodi sisse märkia halwemaordilist ristikuseemet kallima hinnaga. Keelutolli tagajärjel oleme wiimased kolm aastat täielikult läbi saanud oma ristikuseemnega. Tänawu on aga tekkimas olukord, et ristikuseemet kipub omatarwituseks üle jääma. Seadusega on jäetud majandusministrile kokkuleppel põllutööministriga õigus wälja-weotolli ristikuseemnelt kaotada. Wäga wõimalik, et seda tänawu ka kasutatakse, kui selgumad kindlad andmed ristikuseemne ülejääkide kohta.

Igatahes tuleb põllupidajail osuda ristikuseemne müügiga äraootawale seisukohale, kuna seemnehinna normaalsele tasemele tõstmiseks on oodata Põllutööministeerlumi poolt samme. Meie ristikuseeme omab wälismaal hea kuulsuse ja seetõttu ei ole waja kartusi wälja-weo mahutamisega.

Talupidajad ja metsawalitsus hädas metsseaga.

Pärnumaa metsade harulduse pahurad tembud.

Wõõbunud aastal sügisel ilmus Pärnu metskonna Rabametsa ja Kiwiniidu wahtkondadesse meie metsades harwa esinew loom — metssiga. Nimetatud kohtades ja Urajõe ääres heinamaadel asub rohkesti tammepuumetsi, mille tõttu see ümbrus on metsseale meeldiwaks elupaigaks. Kõnealune harulduse on õige wana loom, musta nahaga ja harjasline, tugewate kihwadega ning noore wasika suuruse. Arwatakse, et ta tuli Pärnumaale Lätist wõi Leedust, kus neid loomi rohkemal määral leidub.

Millegipärast on Pärnumaa metssiga wiimasel ajal muutunud wäga pahuraks. Nii on ta hiljuti Urajõe äärsetel heinamaadel kümnete ruutmeetrite wiisi tuhninud segi maalahmakaid, purustanud puujuuri ja sõtkunud põlduside. Heinamaal tehtud kahjude pärast pöördusid talumehed neil päewil metsawalitsuse poole, kuid metsawalitsuse enesegi kahjud pole wäikesed: noortes metsakultuurides on metssiga teinud aasta jooksul suurt häwitustöö. Kuna metssiga on meie jahiseaduse järele kaitsealuse loom ja kuulub koguni kasulikkude jahiloomade liiki, siis jahi korraldamine talle on keelatud.

Martnas põles talu elumaja maha.

Oletatakse süütamist. — 70 aasta jooksul on talu tabanud 4 tulikahju.

Haapsalu, 8. oktoobril.

Reedel kella pool 11 ajal õhtul süttis Martna wallas Rannamõisa külas Marta Sawile kuuluwa Kangropeetri talu elumaja ja ühise katuse all olew laut. Hoone põles maani maha. Tulle jäi wilja, lakasolewad heinad ja majakraam. Tulest jäi puutumata läheduses asuw ait ja põhjakuur, mis ei wõtnud tuld, kuna katus oli äsjasest wihmast märg.

Pererahwas märkas tuld alles siis, kui kogu hoone oli üleni leekides. Inimesed pääsesid majast wälja akna kaudu. Kustutustöödest wõttis osa Martna ja Haeska tuletõrje.

Omanik hindab oma kahju 3000 kroonile. Kindlustatud oli elumaja 1500 kr. eest. Põlenud hoone oli uus ehitus, mis walmis 3 aastat tagasi mahapõlenud elumaja asemele. Huwitaw on märkida, et 70 aasta jooksul on sama talu tabanud 4 tulekahju, mis häwitanud elumaja. Seekordse tulekahju juures oletatakse süütamist, kuna ahjude kütmisest oli möödas 12 tundi ja nue ehituse tõttu ei wõinud wiga peituda ahjudes ega lõõrides.

Politsei alustas asja kohta juurdlust.

Autobuse kokkupõrge vankriga.

ETA. Warssawi, 8. oktoobril.

Wilno lähedal autobus põrkas kokku wankriga. Nelt inimest sai surma, nende hulgas kolm poisikest 11—16 aasta wanuses.

„Valge hädaoht".

pole seda laadi, et teda wõiks arwata wõõrastemajas aega wiitwat. Helistasin sulle hotelli, et seda teatada."

„Ah nii!" ütles Victor ja lisas üksköikselt: „Mehe nimi on muidugi Paul Wellington."

Strongil jäi suu üllatusest lahti.

„Kuidas sa seda tead?"

„Lihtsalt järeldus, armas sõber. Oman matemaatilise aju. Wahtisin läbi lukuaugu ja mu silmale awanenud waade paljastas igawese kolmnurga."

9. peatükk.

Raiefieldil oli kohtamine oma ülemusega ja täpselt kell üksteist hommikul ülmus ta sir Basil Beckfordi korterisse St. Jamesi tänawale. Meeldiw ja tagasihoidlik teener terwitas teda hoopis südamlikumalt kui sir Basil, kes ainult midagi nohises. Kui Victor sir Basili saatel astus kabinetti, oli tal tunne nagu pahateolt tabatud koolipoisil, keda direktor kutsub enda juurde.

Üks Raiefieldi kaastööliselt oli kunagi tähendanud: „Kui ülemusi pahandad ja ta kutsub sind aru andma, on alati tunne, et saad temalt naha peale."

Sir Basil polnud oma rahulolematust muidugi kunagi nii toorelt wäljendanud, kuid Victoril oli Sir Basilile otsa waadates siiski hirm, et mees kaotab enesewalitsuse.

Kolonel-leitnant sir Basil Beckford jättis wäga hirmuäratawa mulje. Tema oli seda liiki sõjamees, keda kujutatakse illustreeritud naljalehtedes. Wälkuwate silmade kohal asetsesid tumedad, sassis kulmud ja energilise nina all ripnesid tihedad wurrud.

Kuigi ta oli käreda loomuga, sõimas ta ähwardawast wälimusest hoolimata wõrdlemisi harwa. Ta kõneles alati lühidalt ja asjalikult ega kiitnud kunagi ühtki oma alamaist.

„Kuulsin, et te polnud eile õhtul just eriti edukas, Raiefield."

„Ei, sir. Wabandage, sir."

„Hm. Wõtke istet. Ulatage endale sigarett."

Ta osutas karbile kusagil laual ja wõtnud ise sigareti, läitis selle ja nõjatus tugitooli. Ta oli jõulise kehaehitusega ja hommikumantlis jättis ta poksija mulje.

Kuid sõnadewalingut, mida Victor ootas, ei tulnud.

„Enne kui asume järgmise sammu juurde, Raiefield," ütles ta aeglaselt, „peate aru saama, et kui inimesed, kellega asute wõitlusse, on targad, pole mingit mõtet püüda neile anda esimesena hoopi. Seda tahtsite teha eile õõsel. Halleşt töingi teid sellepärast tagasi, et te ei osanud tööwaimustust ühendada ettewaatlikkusega."

„Minu arwates oli mu tegewus seal kõigiti rahuldaw, sir," julges Victor tähendada.

„Teatawa määrani küll," nõustus sir Basil. „Aga kui asjad ei arene teie tahtmise järgi küllalt kiiresti, on teil kombeks neid wägiwaldselt kiirustada. Mul on kuri kahtlus, et tegite seda ka praegusel juhul — muidu poleks teie ruumides korraldatud läbiotsimist."

looklewalt teelt, mis wiis mõisa. Wärawad olid lukustamata ja wälisuks ahwatlewalt praokil.

„Näib, nagu oleks ta meie tulekut oodanud," tähendas Strong halli astudes.

Ta liikus ettewaatlikult edasi, kuid ettewaatuseks polnud põhjust. Tuba, kus elekter põles, oli tühi, kuigi wõis näha, et Mancet oli äsja wiibinud seal. Kirjutuslaua laekad olid wälja tõmmatud, ja suur kuhi tuhka oli põletatud pabereist jäänud kaminasse.

Toa keskel asetses wäike laud, millele oli nähtawale kohale pandud ümbrik. Strong luges aadressi ja tegi grimassi.

„Kiri on sulle," ütles ta kirja Victorile ulatades, kes hakkas waljusti ette lugema.

„Armas Raiefield,

Wabandage, et mind pole siin teid ja teie sõpra, peainspektor Strongi, wastu wõtmas. Kuid loodan, et andestate mulle selle ebawiisakuse. Uskuge mind, mul on sama walus lahkuda Inglismaalt, nagu teil on walus mind mitte eest leides. Teie waheleşegamiseta oleksin Londonis wiibinud weel mõne nädala, et otsida lendureid meie musta, kuid tuluşa äri jaoks.

„Kahju, et ma ei saa lugeda teid oma edukate õpilaste hulka, kes wõrdlemisi süütu salakauba weolt on tõusnud kokaiini ja heroiiniga hangeldajaiks. Weel enam kahju on mul sellest, et ma ei saa teist mõelda nagu endisest Victor Raiefieldist!

„Olite weidi liig uudishimulik selle suhtes, mida nimetasite meie wõistlejate tegewuseks ja te tegite suure wea, köneldes mulle, et olite üht neist näinud tegewuses kanali kohal."

Raiefield heitis Strongile kahetsewa pilgu. „Siin on tal õigus. Pahwatasin selle mõtlematult wälja. Uskusin, et ta tõesti teotseb iseseiswalt teiste salawedajate ühingute kõrwal. Aga kui teada sain, et Rolchambeau wõis mulle wähem kui kahekümneneljа tunni jooksul muretseda kokaiini, pidi Mancet' agentide wõrk olema suurem kui olin kujutelnud."

„Ja tema oli arwatawasti üks heledaim täht siinses salawedajate wõrgus," täiendas Strong.

„Just nii. Kui ma eile hommikul nägin ajalehti, teadsin, et Mancet oskab teha järeldusi. Ta taipas kohe, et raadioteel teatasin oma tähelepanekust tolliwalwureile ja et minu waheleşegamise päraşt konfiskeeriti salakaup. Ta oleks seda aimanud isegi siis, kui sina poleks meid reetnud," jatkas ta aeglaselt. „Wõid kujutleda, milline tunne mul oli, kui kuulsin, et helistasid kellelegi Mancet' agendile, arwates, et räägid minuga. Ütlesid talle näkku, et töötame koos."

„Edasi, edasi!" wastas Strong kuiwalt. „Olen erinew teistest inimestest, Vic. Mulle meeldib, kui mulle meenutatakse mu wigu. Muuseas aga," jatkas ta tõrjuwalt, „kuidas wõisin ma teada, et sind sel õõsel polnud linnas ja et ma sulle helistasin just hetkel, kui su tubades korraldatakse läbiotsimist? Poleks ja talitanud nii kohutawalt iseseiswalt ja olekşid mulle

Talu plaani tegemisest.

Wastus lug. nr. 3224. Taluplaani walmistamise asjus pöörduge Põllutöökoja kultuurtehnika- ja maamöödutalituse poole Tallinn, Pikk tän. 42.

Kui teie talumaad on waremalt korralikult möödetud, siis on plaani saamine lihtne. Teil tuleb pöörduda lihtsalt nimetatud asutuse poole, üles andes oma talu nime ja numbri ning mis mõisa järele koht kuulus. Plaan walmistatakse siis katastri arhiiwis olewa plaani järele. Kahe nädalaga praegu teie plaani kätte ei saa, sest Maamöödutalituses on suur tööde järjekord.

Kui teil aga korralikku plaani warem möödetud pole, siis tuleb teil nimetatud asutusest maamõõtja wälja kutsuda, kes siis kohapeal maa üles möödab ja selle järele plaani walmistab. Ka maamõõtjatel on praegu palju tööd ja waewalt nii kiiresti teie juure wälja sõidetakse. Kuid kui warem üles annate, siis wõetakse ka töö warem järjekorda.

Wastuseks lugejale J. P. Korstna pigist ja tsementkorstnast.

Pigi tekkimise põhjuseks korstnas on kas aeglane tõmme, korstna jahtumine ülemises osas (pööningul) wõi märg kütteaine. Kui need põhjused korstna ja ahju ning pliidi truubi juures kõrwaldada, siis kaob pigi tekkimine.

Betoonist korstnat wõib ühes tükis wõi ka osade kaupa walada. Osad wõi jätkud walatakse otsades waltsiga, nagu kaewutorudki ja asetatakse üksteise otsa ning ühendatakse tsemendi segu abil. Et korstna seinad pigi läbi ei laseks, tuleb wõtta raswasem segu, s. o. 1 osa tsementi ja 4 wõi 5 osa liiwa-kruusa. Betoonist korstnaid wõib walada seest ümmarguse lööriga ja wäljast kandiline. Ümmarguse lööri ja kandiliste nurkade wahele wõib jätta weel õõnsaid tühimikke, et materjali kokku hoida ja et korsten kiiresti jahtuks.

Wastuseks lugejale 11880. Parim aeg kuuseheki istutamiseks on kewadel enne kaswu algust, kui juurtel on märgata walgeid kaswutäppe. Hea eduga wõib istutada ka augusti lõpul wõi septembri alul nõnda, et sügiseks taimed juudawad weel juurduda. Sobiwamad taimed on umbes 30—40 sm. kõrgused koolitatud taimed puukoolist — need kannatawad ümberistutamist kõige paremini ja põewad kõige wähem. Tähtis on see, kuidas istutada, peamiselt peawad juured olema wärsked, kuiwawata, ja nad peawad saama kindlalt ning loomulikus asendis mulda asetatud. Pärast istutamist on wajalik kasta.

Lugeja 7372 küsib: Minu hobune on jäänud järgmiselt haigeks. Hommikul käisin koorejaamas. Koorejaama ees hakkas hobune maha wiskama. Kraabib esimeste jalgadega, rapsib ja trambib. Wäljaheited on (korralikud) harilikult wedela poole. Wärsket rohtu jööb, kuid wilja ei jöö. Eelmisel päewal oli tööl ja terwe. Öösel olid jõõdaks põlluheinad. Kuidas tuleks rawida edaspidistel haiguste kordadel. Ükskord on waremini olnud haige, kuid on ise ära paranenud kiiremini kui praegu.

Wastus: Teie hobusel olid tiirud, missugused olid tingitud, kuna nad korduwalt ette tulnud, nähtawasti seedeelundite kataarraalsest seisukorrast, kuid nende põhjuseks wõiwad olla ka solkmed. Haigestumise korral sisse anda kõhust lahtitegewaid, nagu Glauberi soola 300 gr. wõi riitsinuse õli sama palju, pärasoole kaudu wett sisse walada, hööruda õlenuustiku wõi harjaga, enne höörumist kõhuseintele pritsida tärpentini, käitada, mitte lasta püherdada. Kuigi hobune wäliselt praegu terwe, tuleks temale igapäew, ühe—kahe nädala kestel sisse anda hommiku ja õhtu üks supilusikatäis kunstlikku Karlsbadi soola. Korduwad tiirud weelgi, pöörake kohaliku loomaarsti poole.

Emisel nõrgad jalad.

Wastus lug. nr. 23.478. Nõrgad jalad emise juures on tingitud liigsest laudas kinnihoidmisest, s. o. liikumise puudusest ja mineraalsoolade ja witamiinide puudusest söödas. Wiga saab parandada, kui lasta emist iga päew wäljas liikuda. Ka sügisel ja talwel, kui selleks soodne ilmastik. Peale selle tuleks anda iga päew söödaga 1—2 supilusika täit fosforhapu lupja ja 1 supilusika täis puhastatud kalamaksaõli eriti weel siis, kui emis on tiine. Ka on soowitaw sööta juurwilja, nagu kaalikaid porgandeid jne. Soowitaw ei ole anda suuremal hulgal peete ega peedilehti, sest wiimased sisaldawad oblikhapet, mis luustikus lahustab lubja soolad ja mille tõttu luud nõrgaks jääwad.

Lehm jäi rongi ette.

Lohu ja Hagudi jaamade wahel jäi mootorrongi nr. 31 ette lehm, kelle omanikuks Rapla walla elanik Aadu Toom. Lehm sai raskeid wigastusi ja tuli hukata. Nagu jälgedest nähtub, oli loom kõndinud raudteeliinil umbes 100 meetrit.

KASULIKKE TEATEID PÕLLUMEHELE.

Laatu peetakse 12. oktoobril: Keilas, Leist alewis 3 päewa, Laiuse wallamaja juures, Roela wallas, Wastseliina alewis, Lelle-Eidapere alewis, Keblaste laat Weltsa wallas. 13. oktoobril: Paides, Wõrus, Kärla wallas.

Pärnumaa Ostu-Müügiühisus ostab linu päewakohaste hindadega. Aadress: Pikk t. 13, Pärnus.

Wõipere algkool Aaspere wallas wajab alates 15. okt. abielulist aednikku kogemustega kooliteenijat. Lähemalt ja pakkumised esitada koolijuhatajale kuni 12. okt. s. a.

Sõjawäele otrade ostmine lõpetati üleriigiliselt 7. oktoobrist alates.

Kartulikaswatajate päew korraldatakse Jõgewa sordikaswanduses 12. oktoobril algusega kell 10 hommikul, mitmesuguste demonstratsioonide ja kõnedega.

Helme põllunduskoolis algab õppetöö 17. okt. Wõetakse wastu weel õpilasi. Lähemaid teateid saab koolist. Aadress: Helme põllunduskool, Tõrwas.

Simuna põllumeeste konwent korraldab oktoobrikuus betoontööde ja lõhkeainete käsitamise kursuse. Betoontööde kursuse kawas on ka silohoidlate ehitamine ühes silosööda walmistamisega. Ülesandmine toimub Simuna maatulunduskonsulendi juures.

Wana-Wõidu põllumajapidamine wajab kohe naiskarjatalitajat. Kaupa tehakse Wana-Wõidus.

Raadio saatekava.

Teisipäev, 11. okt.

Tallinn — Türi — Tartu.

7.00 äratusmäng. Võimlemine. 7.20 päevauud. 7.25 hommikukonts. (helipl.). 8.15 hommikupalvus — õp. mag. K. Saarse. 8.35 perenaistele. Turuteated.

16.50 teated ja rekl. 17.00 väike muusikaline matk valsitaktis (helipl.). 17.30 prof. dr. med. V. Hiie: Kuidas lastele kindlustada terveid hambaid. 17.50 Kuulake Kardosh-lauljaid (helipl.). 18.10 lastele. „Kaevu-näkk", S. Luide-Vettiku muinasjutu ainetel seatud kuuldemäng. 18.40 päevauud. 19.00 õige aeg. Teated. 19.05 mandoliinimuusika. Eesti mandol. klubi kwintett. 19.40 mag. H. Rebane: Kindralkuberner markii Paulucci ja eesti talupojad. 20.00 õhtukonts. RR ork., juh. P. Nigula, ja S. Rachmaninov. 21.35 aktuaalne kümmeminut. 21.45 aiandusnõuanne. 22.00 õige aeg. Päevauud. ja sporditeated. 22.10 balletimuus. (helipl.). 23.00—23.10 esperantokeelne nädalakroonika.

Villane ja tüll.

Paljud pärastlõunakleidid omawad sellel hooajal tüllist ülaosa, asjaolu, mida tuleks tähele panna juhusel, kui soovitakse muuta oma möödunud aasta kleiti. Seelikud on kitsad nagu tupp ja lühikesed, pluusid aga kõrgelt suletavad — sageli väikese kraega, nii nagu seda näeme pildilgi; kraed täiendab siin väike lehvikukujuline lehv.

Kesknädal, 12. okt.

Tallinn — Türi — Tartu.

7.00 äratusmäng. Võimlemine. 7.20 päevauud. 7.25 hommikukonts. (helipl.). 8.15 hommikupalvus — õp. mag. K. Tiit. 8.35 Tallinn ja Türi: Turuteated.

16.50 teated ja rekl. 17.00 Türi: Prantsuse keel — mag. K. Kann. Tallinn ja Tartu: Ooperiavamänge (helipl.). 17.30 A. Vertinski laulab oma meeleolulaule (helipl.). 17.45 Türi: agr. J. Saarsoo: Põllumajanduslik nõuanne. 18.00 Türi: Põllumajandusl. teated. 17.45 Tallinn ja Tartu: Helifilmi-popurriisid (helipl.). 18.10 keelpillimuus. P. Ivanovi banjokwartett. 18.40 päevauud. 19.00 õige aeg. Teated. 19.05 kohwikumuusika „Kultasest". 19.50 wälispoliitiline vestlus — H. Rahamägi. 20.10 õhtulaua-muus. Corso-trio. 21.00 K. Jungermann: Ateism. 21.20 soololaule. H. Michelson (sopr.). 21.45 lastevanematele. Õ. Ploompuu: Kui laps ei taha kooli minna. 22.00 õige aeg. Päevauud. ja sporditeat. 22.10—23.00 I. Stravinski-konts. (helipl.).

kõike seletanud, poleks ma sinuga ühendust otsinud. Kuid kas sa ei tahaks enne lõpetada kirja lugemist, kui me karwupidi kokku läheme?"

Victor langetas uuesti pilgu.

„Teie poolt saadetud teate tagajärjel tõmbasid tolliametnikud möödunud ööl meie plaanidest kriipsu läbi. Mind lõbustab mõte, et teate põhjal, mille mina saatsin neile, tõmbawad nad täna öösel teie plaanidest kriipsu läbi. Praegu näen juba maandumiswäljakul tuld wilkuwat. Meeldiw on mõelda, et Inglise tolliametnikud on nii kohusetruud. Aknast näen ka lennukit, mis saabus siia warsti pärast teie starti Brüsselisse. Kui saate selle kirja, loodan, et lennukit pole enam siin.

„Kõike head, kallis Raiefield. Peate wähemalt tunnistama, et wõimaldasin teile soowitud erutuse. Waewalt kohtume weel kunagi, kuid ma mäletan teid alati salaluure agendina, kes polnud küllalt arukas.

Silvain Mancet."

Raiefield pani paberi kokku ja pistis taskusse. „Kiri oli mõeldud isiklikult mulle," ütles ta halwatujuliselt. „Miks pagana päralt pidin ma seda waljusti lugema!"

Bob Strong ei suutnud jätta wastamata: „Wõib-olla sellepärast, et sa pole küllalt arukas!"

Silmi pilgutades lahkus ta toast, et appi minna seersant Tomkinsile, kes majas sooritas läbiotsimist. Kuigi kogu Fairfieldi mõis oli täielikult sisustatud, oli kasustatud ainult üht tuba. Otsimine jäi tulemusteta ja mehed alustasid tagasisõitu Londoni.

Alul waikisid mõlemad. Victor Raiefield kuulus õhuministeeriumi salaluure osakonda ja ta soowis kõigest hingest, et teda poleks üle toodud Hallest, Leipzigi lähedalt, kus asusid Saksa suured tehased. Liikus kuulduši, et tehastes walmistati uut tüüpi lennukimootoreid, mis wõimaldasid lennata kolmekümne tuhande jala kõrgusel, wäljaspool õhutõrjekahurite laskeulatust. Mootorite kohta andmete muretsemine oli hoopis rohkem Raiefieldile sobinud, kui tegewus, mis talle oli määratud nüüd. Piiripanek uimastusainete weole, mis wiimase kuue kuu jooksul oli jällegi suurenenud, oli Raiefieldi arwates tolliametnike ja politsei ülesanne. Teda oli wälja walitud neid salaja abistama, kuna ta oli hea lendur ja salawedu toimus peamiselt õhuteel. Tema edu salaluure agendina oli põhjenenud peamiselt asjaolule, et ta oskas warjata oma tõelist isikut. Nüüd, kus see oli teada uimastusainetega hangeldajate jõugu juhtiwatele jõududele, waldas Raiefieldi tunne, et tast pole enam mingit kasu.

„Asi poleks nii halb," ütles ta surutult, „kui meil oleks töötamiseks mingi alus. Kuid mulle näib, et oleme jõudnud surnud punktile."

Bob Strong aga polnud nii lootusetu.

„Saime ühe asja wõrra targemaks," tähendas ta. „Mancet' kirjast nähtub, et ta oli ainult agent, kelle ülesandeks oli otsida lendureid uimastuswahendite weoks. Tema ja Rolchambeau treenisid neid, enne kui neil lubati liituda wilunud kolleegidega."

„See seletab, miks Mancet palkas mu pikemalt küsitlemata," nõustus Victor. „Tal jäi küllalt aega minu kohta andmete kogumiseks, enne kui mind lõplikult kawatseti wastu wõtta nende organisatsiooni."

„Mida arwatawasti juhib keegi wäga geniaalne isik," ütles Strong mõtlikult lõuga silitades. „Waewalt usutaw, et organisatsiooni kõige tähtsam isik waewaks end selliste tööga, nagu tegi Mancet. Sellepärast näib mulle, et Mancet oli lihtsalt allum isik. Wõiksin kihla wedada, et mees, keda otsime, on praegugi weel Inglismaal."

„Mis selleşt kasu? Mancet' põgenemisega wõttis asi ebasoodsa pöörde."

Kuid Strong raputas pead.

„Wastupidiselt — andsid mulle uurimuste jatkamiseks selge suuna."

Ta ei rahuldanud kohe sõbra uudishimu, waid täiesti teadlikuna teise kannatamatusest, otsis taskust piibu ja hakkas seda närwesööwa rahuga täitma.

„Soowid ka seda tubakat proowida?" ütles ta kotikest pakkudes. Victor lükkas ta käe eemale.

„Ma ei taha tubakat," ütles ta. „Tahan teateid ja sa märkad seda wäga hästi."

„Mind huwitab, millal sa lõpuks küsid, miks ma sulle õieti helistasin. Oled nii ametis oma uurimustega, et näid hoopis unustanud minu tegewuse."

„Noh, miks sa siis helistasid? Seleta juba kord!"

„Sa pole loodetawasti unustanud," jatkas Strong külma rahuga, „et andsid mulle Mancet' auto kirjelduse? Igakord, kui wäljusid autost Holborne'is, jälitati autot ja leiti, et Mancet peatus wõõrastemajas „Langenud ingel", mille omanikuks keegi itaallane Luigi Principe."

„Kas Mancet toimetas oma salakauba edasi Luigi Principe kaudu?"

„Ei, ta toppis selle kuhugi kraawi wähekäidawa tee ääres. Kuid ma mõtlesin, et toda Principet on ikkagi kasulik silmas pidada. Ja nii oligi, kuigi mitte täpselt selliste tulemustega, nagu mina lootsin."

Ta pahwis hoolega piipu enne kui jatkas. Polnud mingit põhjust kiirustamiseks — sest kuigi politseiauto kihutas, kulus Londonisse jõudmiseks weel aega.

„Mitmed minu meestest on möödunud kahe nädala jooksul külastanud „Langenud inglit". Nad käitusid nagu teisedki külalised ja üks meie meestest wiibis alati seal."

Ta pööras nägo Raiefieldi poole. „Muuseas, kas olid hiljuti koos selle imetluswäärse iluduse Gail Ingletoniga — tüdrukuga, kes sind kaudselt tutwustas Mancet'ga?"

„Ei," kõlas lühike wastus.

„Waewalt selline tüüp, keda wõib loota näha „Langenud inglis"? Eks ole?"

„Tahad öelda, et ta on käinud seal?"

Strong noogutas.

„Ja ta polnud mitte üksinda. Kui soowid minuga täna õhtul kella ühekşa ajal wõi nii umbes tulla „Langenud inglisse", siis näed meest, kellega ta seal kaks korda nädalas kohtab, et waikselt ja kenasti lobiseda. Ka mees

Eesti kalandustegelased Helsingi silgulaadal.

Soomes pannakse rõhku tursapüügile Põhja-Jäämerest.

Helsingis käesolewal nädalal peetud silgulaadal wiibisid Kalanduskoja abiesimees A. Mölder, Põllutööministeeriumi kalanduse nõuandja dr. E. Reinwald, kalandusbüroo juhataja J. Kobres, Kalanduskoja peasekretär A. Määr ja neli kalanduskonsulenti. Saabujad jutustawad Helsingi silgulaada muljetest, et sinna sõitnud kokku umbes sada kaljast soolatud silkudega. Kaugemad saabujad olid Ahwenamaalt ja Tütarsaartelt. Silgulaata külastab rohkesti Helsingi ja sealse ümbruskonna rahwast, kes ostab saarlastelt ja randlastelt soolasilku poolte weerandite, kahekssandikkude ja kuueteistkümnendikkude tündrite wiisi. Koos silgulaadaga korraldati Helsingis räimenäitus, kus olt wäljapanekuid selle kala igast töötletud wiisist. Samas olid korraldatud räimest toiduwalmistamise kursused perenaistele, kus iga tunni järele anti külastajaile tasuta proowida järjest wahelduwaid kalatoite. Kalatoitude walmistamist oli samas wõimalik jälgida kõigil näituse külastajail.

Meie kalandustegelast wõtsid Helsingis wastu Soome Kalandusühingute Kesklidu juhatuse liikmed eesotsas prof. T. Järwiga. Helsingis wiibides külastasid meie kalandustegelased Soome Kalanduse Aktsiaseltsi, kes omab suure kalalaewastiku. Tänawu on soomlased saanud Islandist heeringaid kõigest 60.000 tünni, millest jätkub waid sisemaa tarwituseks. Wiimasel ajal on soomlased pannud suuremat rõhku tursapüügile Põhja-Jäämeres, Petsamo lähedal. Sealt püütud turska ekspordiakse Soomest kuiwatatud ja soolatud kujul peamiselt Wahemere ritkidesse.

Külaskäigult Helsingi tõid kalandustegelased kaasa mõndagi õpetlikku kalanduse propaganda alalt.

Tugew torm Narwas ja ümbruskonnas.

Narwa, 8. okt.

Reedel kella 4 paiku pärastlõunal algas Narwas ja Narwa-Jõesuus tugew torm, mis kestis kuni laupäewa warahommikuni. Tuul paisus õige tugewaks, sünnitades suuremaid ja wäiksemaid kahjusid.

Narwas paiskas torm ümber senegaalineegrite asula, mis pidi laupäewal publikule waatamiseks awatama. Laupäewa hommikul asuti „neegrite-küla" uuesti püstitama. Tuul kiskus ka aedu maha ja sünnitas teisi wäiksemaid kahjusid Narwa linnas.

Tõrwalas on torm murdnud maha palju puid metsas.

Narwa-Jõesuus langesid 8—9-pallise tormi ohwriks samuti aiad ja puud kuurordi pargis ning metsas.

Kalurid elasid Narwa-Jõesuus üle ärewa õhtu. Äkiline torm paisus lahel paiguti kuni 12 pallini. Ühe tunni aja jooksul langes baromeeter 5 mm. wõrra, mida esineb wäga harwa. Kuna polnud tormihoiatust, läksid peagu kõik kalurid merele wõrke wälja panema. Jõudnud 4—5 milli kauguselo merele, puhkes tugew torm ühes terawa murdlainetusega.

Mitme tunni raske heitluse järele jõudis osa kalureid õhtul kella 8—9 wahel tagasi randa. Kadunuks jäid kolm mootorpaati 10 mehega, mis tormi algades olid wiibinud kaugemal merel. Kuna paadid olid wanad ja lahtised, tunti kalurite saatuse pärast tõsist muret. Kalurite omakseid informeerisid sündmusest piiriwalwet, paludes toimetada piki Wiru rannikut otsimist.

Mures omaste ja kaaslaste saatuse pärast, kogunesid randlased rannale ootama, jäädes sinna hilisõhtuni. Hilja õhtul saadi telefoni teel teada, et üks mootorpaat on jõudnud Purtse randa ja kaks mootorpaati Sillamäele Päite randa.

Kõik kalurid ei olnud jõudnud enne tormi wõrke merre lasta. Neil aga, kellel wõrgud jäid merre, on torm need arwatawasti häwitanud.

Laupäewa warahommikul waibus torm sama äkki nagu oli alanud. Tormimõll on rikkunud osaliselt ka telefoniliini, nii et laupäewa hommikul oli Narwa-Tallinna wahel telefonisühendus ainult 1 liinil.

Ka mujal Wiru rannikul on torm sünnitanud kaluritele kahjusid. Merikülas on torm purustanud üksikuid lõherüsasid ja wõrke.

Mees, vanker ja tursatünnid maanteekraavis.

Neljapäewa hilisõhtul juhtus Uuemõisa asunduse ligidal liiklemisõnnetus. Taluperemees Hindrik Pressjärw oli Haapsalust teel koju Taeblasse. Uuemõisa kohal nägi mees eemalt liginewa auto tulesid ja ajas hobuse teeweerele, kusjuures aga wankri rattad sattusid üle tee ääre ning mees koos wankri ja hobusega langes kõrgest teeweerest alla paari meetri sügawusse kraawi. Kraawi kukkusid ka wankril olnud 2 rasket tursakala tünni, mis aga õnneks ei kukkunud mehele peale. Põrutada saanud mees wiidi maahaiglasse, kus ta warsti omal jalal kodusele rawile lasti. Mõlemad, nii auto, kui ka hobusemees sõitsid õiget kätt. Õnnetuse põhjustanud auto kandis numbrit A—1700. Arwatawasti põhjustas õnnelikult lõppenud õnnetuse Hindrik Pressjärwe purjus olek.

Seenekorjajate head päevad Saaremaal.

Saaremaa metsades on tänawu sügisel wäga rohkesti igasuguseid sõögiks kõlwulisi seeni, mille korjamine annab maapidajatle päris head kõrwalteenistust.

Kuressaare turul maksawad puhastatud seened 25 ja puhastamatud seened 15 s. liiter. Turul on seeni müügil siiski wõrdlemisi wähe.

Wabariigi Walitsus hakkab teostama alkoholimüügi reformi.

Wabariigi Walitsus otsustas siseministe dusministrile ülesandeks esitada alkoholim tahetakse eelkätt alkoholiste jookide müü jookide müügiasutiste sulgemise korda ning alkoholiste jookide müügi aega. Wiimast ainult kella 3-ni ööse1 ning kõik pidud ja b

Lähemas põhjenduses selle otsuse juurde ajal on seltskonnas muutunud ikka sageda Nurisetakse õigusega, et alkoholimüügi liig sündsates kohtades ja ebasündsate isikute po lisele arengule ja laostab perekonnaelu. S organisatsioonid ja elanikkond mitmel pool tegelik elu näidanud, et praegune alkoholi ka korra ning julgeoleku huwisid, mispära duses wõtta ette mõned muudatused, mis datud pahesid, kuid mis samal ajal ei rii huwisid.

r R. Weermaa ettepanekul teha majanüügi seaduse muutmise eelnõu. Muuta gilubade wäljaandmise korda, alkoholiste kohaltarwitamise õigusega müügiasutistes nii, et öölokaalid olekssid awatud edaspidi allid lõpekssid kell 4 öösel.

öeldakse muuhulgas järgmist: Wiimasel maks kaebused alkoholimüügi korralduse üle. ne wabadus, müügikohtade awamine ebaolt mõjub halwawalt ümbruskonna waimelle kohta on protesti tõstnud ka kohalikud maal ja linnades. Teisest küljest on ka müügi korraldus ei rahulda täiel määral st tulekssid praeguses alkoholimüügi korralolekssid suutelised kõrwaldama eeltähenwaks kuigi tunduwalt riigi majanduslikke

Riikliku jõusõõda muretsemise küsimus kaalumisele.

Põllutööministeeriumis on wõetud kaalumisele riikliku jõusõõda muretsemise küsimus põllupidajaile. Kuuldawasti wajawat tänawu jõusõõta peamiselt Põhja-Eesti põllupidajad, kus suwewiljade saak oli nõrk. Küsimus tuleb otsustamisele juba lähemal ajal.

Kaarepere mehe õnnetu surm rongi all.

Reedel jäi Kaarepere ja Jõgewa jaamade wahel, 389. kilometril walweta ülesõidukohal rongi nr. 11 alla ja sai silmapilkselt surma Kaarepere walla elanik Alfred Otsalt, 47 a. wana. Õnnetus tuli selgest, et A. Otsalt püüdis weel wiimasel hetkel rongi eest läbi sõita, kuid hilines. Wanker purunes ja mehel purustati mõlemad jalad punsade kohalt, ka on tal peas haawu. Hobune jäi weata.

Pussitamine talgutalus Saaremaal.

Mustjala wallas Wanakubja külas Sõõru talu õuel tekkis samas talus korraldatud talgudele järgnenud kooswiibimise ajal tüli kohalike ja Kihelkonna wallas Undwa külast päritolewate noormeeste August Hagjase ja Aleksander Meiuse wahel. Pimedas lõõdi Hagjasele pussiga haaw selga ja Meiusele mingi kõwa asjaga tugew hoop pähe.

Hagjas, kelle haaw on tõsine, toodi maahaiglasse, kuna Meius päralt arstiabi saamist jäi kodusele rawimisele. Pussitajaks oli Mustjala wallast Kuqaleva külast päritolew Oskar Liiber. Kuuldawasti tekkinud tüli neiude pärast, kellega Kihelkonna walla noormehed käinud tantsimas.

Saaremaal likwideeritakse 5 piimaühingut.

Ühistegewuskoja korralduse1 likwideeritakse tänawu sügisel Saaremaal Kõljala, Laugu, Kärla, Kihelkonna ja Uue-Lõwe piimaühingud, mis juba pikemat aega ei ole enam iseseiswalt tegutsenud. Likwideeritawaist piimaühinguist on Uue-Lõwe ühing juba liitunud Waljala piimaühinguga, kuid on ühingute registrist weel maha märkimata. Kohapeal korraldab praegu piimaühingute likwideerimist Ühistegewuskoja rewident H. Mändmets.

Mürk rottidele.

T. Ülikooli taimehaiguste- ja entomoloogiakatsejaamade taimekaitseteade.

Rotid tekitawad aitades ja elamutes suuri kahjusid, häwitades ja rikkudes wilja ja toiduaineid, seepärast tuleb asuda energiliselt nende häwitamisele. Rottide tõrjeks elamutes wõib kasutada ainult wedelaid mürksööte, mida pannakse wälja lukustatawates kastides, kuhu rotid pääsewad sisse kasti otsadesse tehtud awade kaudu. On soowitaw panna kastidesse eelalgu mõne päewa wältel mürgistamata sööte, et rotid harjukssid söömas käima — alles siis antagu mürksööt. Mürksööt walmistatakse järgmiselt: raswaga keedetud wedelale kartulipudrule lisatakse müügilolewat „Rotinol" wõi „Zelio" pastat tuubiga kaasasolewal juhisel antud hulgal ja segatakse segi. Puder peab olema nii wedel, et rotid ei saa seda kastist wälja kanda, waid on sunnitud toitu kohal sööma. Puder asetatakse kasti madalal taldrikul wõi lillepotti alusel, mille järele kast lukustatakse, et koduloomad ja lapsed ei pääseks juhuslikult mürgi juurde.

Wastus E. Kaasiku küsimusele Lainselt.

Sireleid ei ole soowitaw pügada sügisel, kui tahetakse, et puu järgmisel aastal hästi õitseks, sest nüüd on juba järgmise aasta õiepungad moodustunud ja pügamisel saakssid need maha lõigatud. Kui aga puu õitsemine pole tähtis, siis wõib ka sügisel pügada. Puu õitsemise säilitamiseks on parem teostada pügamist suwel kohe pärast õitsemist.

Kuna hooajalised taimekaitsetööd on jõudnud lõpule, siis lõpetawad katsejaamad tänasega taimekaitseteadete andmise käesolewal hooajal.

Revolutsiooni keerises.

Briti salaluure agendi mälestusi Venemaalt. 12

Leitnant Agari wägitegu.

Krasnaja Gorka SOS leidis wastukaja ainult inglise kiirmootorpaadi kapteni meriwäeleitnant Agari juures. Tema oli ainus, kes otsustas ohustatud kindlust awitada. Wiiwitamata telegraafis ta Londoni, paludes luba rünnata punaste sõjalaewu.

Londonist saabus eitaw wastus. Agarile tuletati meelde, et ta seisab salaluure teenistuses ega ole wolitatud sõjalisteks operatsioonideks.

Ent Agar eelistas seda unustada.

Hõsel wastu 16. juunit sõitis ta oma wäikeses mootorpaadis merele, relwaks waid üks torpeedo.

Ta ei jõudnud aga kuigi kaugele, sattudes miini otsa. Õnneks see ei lõhkenud, kuid propeller sai wigastada. Rikke pärast oli Agar sunnitud tagasi pöörduma.

Nurjumine ei heidutanud teda siiski. Seadnud oma paadi jälle korda, alustas ta järgmisel ööl uuesti rünnakut. Seekord ta sõit polnud asjatu: ta uputas ristleja „Olegi", mis oli wälisunud Kroonlinnast, et suunduda Krasnaja Gorka alla.

Selle kangelasteoga teenis Agar endale Briti wahwuseristi.

Kuid ta sangarlikud pingutused hilinesid, kaksteist tundi enne ristleja „Olegi" põhjaleskmist oli Krasnaja Gorka ülewõimule alistunud. Samal ajal polnud Eestis tegutsewad wene „walgete" wäed liigutanud sõrmegi, et päästa oma wõitlewaid wendi.

Enamlased pühitsesid oma wõitu tawalise suure käraga. Ka mina — Aleksander Bankau — wõtsin neist meeleawaldusest osa, kuigi südames tundsin suurt pettumust.

Tehasetöölisena kuulusin üldise sõjawäekohustuse alla. Oli waid ajaküsimus, millal mind mobiliseeritakse.

Otsustasin ametiwõimudest ette jõuda ja wabatahtlikuna punawäkke astuda. See ei walmistanud erilisi raskusi. Külastasin jällegi üht sõpra, autopataljoni ülemat, kes meeleldi oli nõus mind oma alluwate nimestikku märkima. Too ohwitser oli waid hädasunnil liitunud enamlastega, ta wihkas neid kogu hingest ja ootas ainult wõimalust neid kahjustada.

Mõnda sai minust punawäelane.

Ettevalmistused põgenemiseks.

Üha lähemale jõudis aeg, kus leitnant Agari kiirmootorpaat pidi randuma Krestowski saarte põhjapoolses tipus. Otsustasin, et jään weel mõneks nädalaks Leningradi, et oodata ära Peter Petrowitshi saabumist ja wastu wõtta temalt uusi korraldusi oma ülemustelt.

Wahepeal aga Nõukogude wõimud olid tunduwalt suurendanud rannikuwalwet ja isegi kalapaatidel oli keelatud eriloata merele minna.

Kawatsesin algul endale muretseda selllse loa, kuid siis taipasin ise, et oleksin sellega tekitanud waid umbusku enda wastu. Sest milleks wajas autorügemendis teeniw punawäelane kaluripaati? Ja mis oli tal üldse tegemist merel?

Teadsin, et Agari kiirmootorpaat ootab mind kolmel ööl umbes miil maad lõuna pool Elagini tulelaewa. Sinna oli rannalt ligi kaks miili. Kuna Agar mingil tingimusel ei tohtinud randuda ja mul paati ei olnud, siis otsustasin järgmisel korral sinna ujuda.

Alustasin treeningut. Liguiesin iga päew mitu tundi külmas wees, üleni wõitud raswaga. Käisin ka korrapäraselt ujumas. Sõbrad, kelle wanni kasutasin „külmaga harjumiseks" mõtlesid, et olen tšipake hull, sest kas hakkaks mõistlik inimene tundide kaupa lõdisema wees?

Wiimaks saabus too esimene öö, kus Agar pidi lähenema rannikule. Muidugi ei maganud ma tundigi ja mu rõõmul polnud piire, kui Peter Petrowitsh hommikul astus tuppa.

Ta tõi mulle terwisi Agarilt ja meie inimestelt Helsingis ning korralduse Londonist, et kalutaksin põgenemiseks esimest wõimalust. Nähtawasti oli ta minu seisukorda kirjeldanud nii süngetes wärwides, et mu ülemustel tekkis mure mu saatuse pärast.

Ütlesin Peter Petrowitshile, et tulen temaga kaasa, kui ta merd kaudu alustab teekonda Soome. Aga nüüd selgus, et Agari abist tuli loobuda.

Halvad sõnumid.

Oleks hullus, ütles Peter, kui püüaksime seda teed mööda põgeneda. Hetkel, kui ta oli randunud Krestowski saarel, olid teda märganud rannawalwurid ja awanud temale tule. Ta oli suuri waewu suutnud end warjata metsas, kust ta siis hiilis linna. Tema arwates polnud wähematki kahtlust, et süst, mille ta oli jätnud kõrjatessе, oli juba konfiskeeritud ja kohale seatud walwe.

„Peab Agarit hoiatama," ütles ta ja otsustas weel samal päewal maad mööda asuda Soome poole teele.

Mõne tunni pärast lahkus ta juba Leningradist, sõites Eesti piiri poole, lootuses sealt kergemini märkamatult läbi pääseda.

Hiljem kuulsin, et Peter Petrowitsh polnud siiski õigel ajal pärale jõudnud ja Agar oli määratud ööl jälle wälja sõitnud. Kroonlinna kindlusest oli tema mootorpaati märgatud ja ta oli kiiremas korras põgenenud.

Tänasin taewast, et wõtsin kuulda Peter Petrowitshi hoiatust ega teinud katsetki Agarile wastu sõita, sest siis oleksin kindlasti lõksu langenud.

Ent mõni päew hiljem teatati mulle, et mind ootawat „käskjalg Soomest". See oli endine wene merewäeohwitser, kelle nimi oli Gester.

(Järgneb.)

Türi saatejaam kostab üle Eesti.

Kõigis meie suuremates linnades on võimalik kuulata Türi saadet detektoraparaadiga.

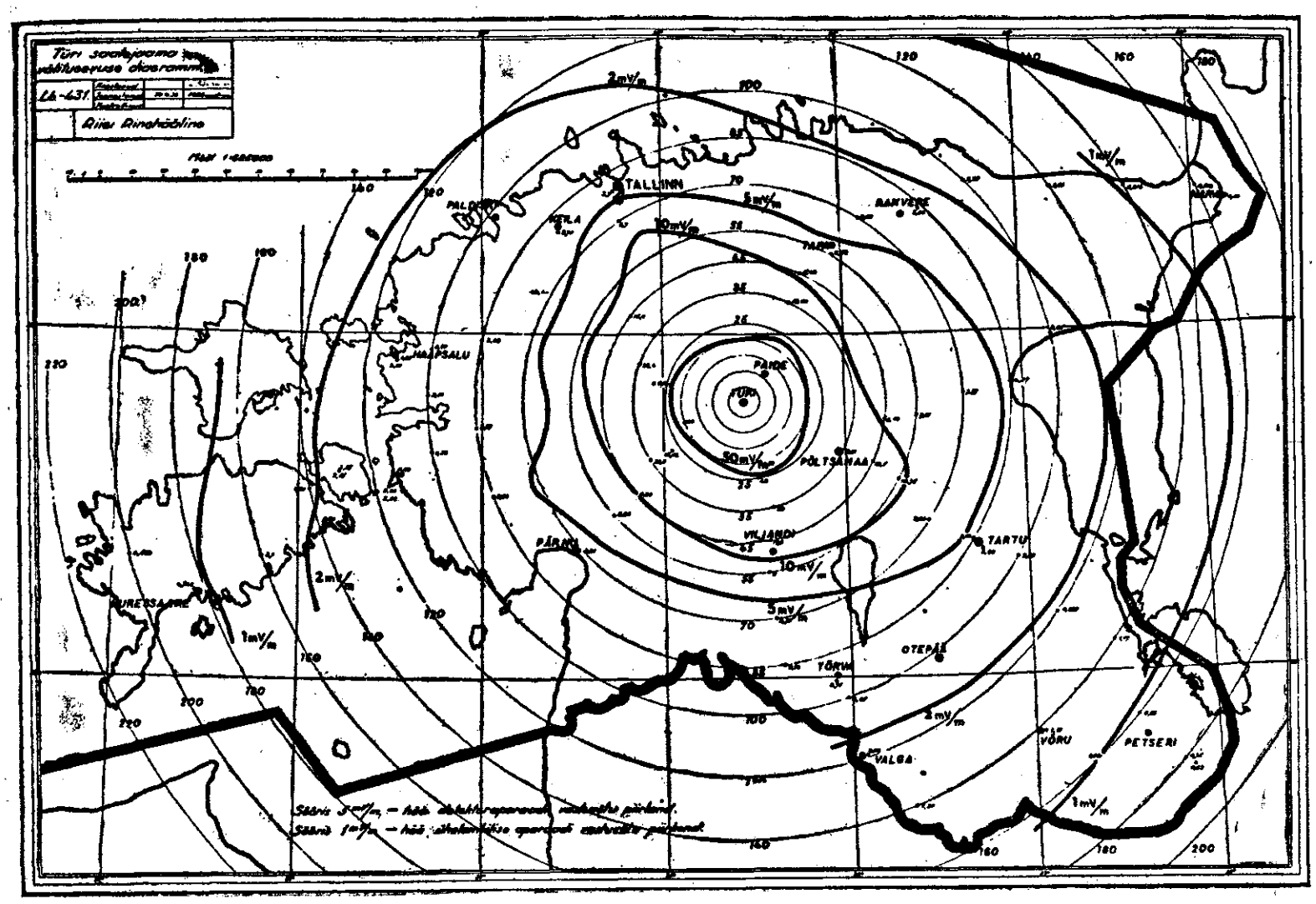

Türi saatejaama välitugevuse kaart.

Ringid 50 m v/m, 10 m v/m ja 5 m v/m (3 sisemist ringi Türi saatja ümber) märgivad hea detektoraparaadi kuuldavuspiirkonda. Tegelikult võib h e a detektoraparaadiga Türi saatjat kuulata ka Tallinnas, Pärnus ja Tartus, kuigi need linnad asuvad mõõtmise piirjoonest veidi väljaspool. Ringid 2 m v/m ja 1 m v/m märgivad piirkonna, milles Türi saatja on kuulda ka h e a ü h e l a m b i l i s e vastuvõtjaga. Kolmelambilise vastuvõtjaga on aga Türi saatja kuulda kogu Eestis — ka Narvas, Petseris ja saartel.

Türi raadiosaatejaama kuuldawuse ulatuse kontrollimine on jõudnud lõpule. Saadud andmete põhjal koostati Türi saatja kuuldawusraadiuse kaart, milleşt nähtub, et normaalse 3-lambilise wastuwõtteaparaadiga on Türi saade wäga hästi kuulda üle kogu Eesti. Weidi nõrgem on kuuldawus Jõhwi ja Narwa rajoonis. Selle põhjuseks on arwatawasti maapõues asuw rauamaak, mis awaldab takistawat mõju elektrilainete lewimisele.

Detektor-wastuwõtjaga on Türi saatja kuuldawus hea 50—60 kilomeetri raadiuses. Korralikuks kuulamiseks peab aga detektoraparaat olema korras ja warustatud antenniga. Detektoraparaadi wastuwõtupiirkonda jääwad kõik meie suuremad linnad — Tartu, Wiljandi, Pärnu ja Kuressaare, hea kuuldawus on muidugi ka Põltsamaal, Paides ja Tapal. Rakwerest idapoole şegab kuulamist detektoriga jällegi maapõue raud.

Eriti hea on Türi saatja kuuldawus meie rannikuil, kuna merepind on kõige sobiwamaks juhiks elektrilainetele.

Riigi ringhäälingule on tulnud meremeestelt kirju, milledes märgitakse, et Türi saatja on wäga hästi kuulda Balti meres ja ka Põhjameres. Samuti teatab meie saatkond Warssawis, et meie saatekawa on seal wäga hästi kuulda. Tallinna saatjat aga Warsşawis oli warem peagu wõimatu kuulda. Weel on tulnud teateid Türi saatejaama hea kuuldawuse kohta Lätist, Leedust ja Soomest. Siinjuures wõib märkida, et şoome raadiokuulajad tunnewad suurt huwi meie saatekawa, eriti aga muusikalise osa wastu.

Türi saatejaam on saanud üle ka tehnilisteşt „lapsehaigusteşt", mis iga suure ja uuema tehnilise seadise juures on paratamatud. Rikkeid ja takistusi saatejaama aparatuuris ja tegewuses wiimasel ajal pole ette tulnud.

3000-kr. tulikahju Müüsleris.

Põles 3000 kg rukkeid ja nisu.

Esna wallas Müüsleri as. şüttis põlema Ado Saarele kuulunw Tiigi talu elumaja, mis ühe katuse all wiljakuiwatisega. Tules häwis elumaja katus ja kuiwatisse põles sisse 3000 kilo rukkeid ja nisu. Tulikahjule pandi piir Esna tuletõrje poolt. Omaniku kahju ulatub 3000 kroonile.

Silmsis tuleb lõikuspidu.

Silmsi maanaiste seltsi „Ilu" korraldusel peetakse pühapäewal, 16. oktoobril lõikuspidu. Wastawasiusulise kõnega esineb sel puhul J.-Peetri õp. E. Kõrw. Hiljem järgneb omawaheline kooswiibimine ning lõpuks tants.

Põikwa naisseltş sai lipu.

Pühapäewal, 9. oktoobril toimus Põikwal şealse algkooli platsil kohaliku naisseltsi lipu õnnistamine. Waimuliku talituse pidas Türi koguduse õpetaja P. Nõmmik. Seltsi endisest tegewusest andis pikema ülewaate esinaine pr. L. Tiiroja. Pikema kõnega esines Särewere kodumajanduskooli juhataja pr. Tärn. Sellele järgnewalt üteldi rohkesti terwitusi kohalike organisatsioonide esindajate poolt. Aktuse lõppsõna ütles esinaine, mille järele aktus lõpetati hümniga. Õhtul järgnes algkooli ruumes teeõhtu. Osawõtt aktusest ja teeõhtust oli elaw.

Käru tarwitajate ühing wahetas juhatust.

Neil päewil toimus Käru tarwitajateühingule uue juhatuse walimine, kuna wanale ühingu juhatusele awaldati peakoosolekul poolt umbusaldust ühingu liikmeid mitteraha-huldawa tegewuse pärast. Uude juhatusse walitti J. Kiwipõld, J. Tumma, K. Rajasoo, J. Mardimaa. Uue juhatuse walimisega on ühingu tegewus arenenud jälle normaalsele rada.

Uusi õppinud töölisi.

Paide tööoskusametis õiendasid õppinud töölise kutseeksami septembrikuu eksamijärgul järgmised kutsetaotlejad wastawal tööalal:

Leopold S o o m e ja Aleksander T a m m i s t e — ehituspuusepa tööalal: Juhan U u s f a a r — ehituspuusepa ja müürisepa tööalal: Peeter R e w u n o w — potisepa (töötwa) tööalal: Alma A r g e — fotograafia tööalal: Elikonida S i p k o w ja Adelheid M a t t i e s e n — meesjunksetööstuse tööalal; Anna L a s t o w s k i — naisjuuksetööstuse tööalal; Otto L u n d e n, Juhannes W i l l e f e l d t, Johannes K e l g u ja Ewald O r a s — rätsepa tööalal; Liisa K i w i k i n k, Maria A a s ja Elisabet M õ i s t u s — rõiwaõmblemise ühes tikanditega tööalala; Juhan T a e w e r e — maalri tööalal; Rudolf K e l g o — sepa tööalal; Johannes W a l d a r u — plekisepa tööalal; Karl P o r m a n n, Julius L e p i k, Woldemar S a r d i s ja Walter L e p p — mööbelsepa tööalal; August S e e r a — kingsepa tööalal; Eduard L i i b e r ja Karl A n d r e k s o n — liha- ja worstitööstuse tööalal; Hans L e p p — lihatööstuse ja Alksander E r d m a n n — worstitööstuse tööalal.

Draamateater mängis tulwil saalile.

Nagu ikka, oli ka wiimase E. Draamateatri külaskäigu puhul Paides maja müüdud wiimase kohani wälja. Külaskäigu-tükiks oli walitud seekord Poola kirjaniku S. Kiedrzynski auhinnaga kroonitud 3-w. komöödia „Onn algab homme", millise lawastanud E. Türk.

Peab kiitma toda E. Draamateatri walikut, kuna „Õnn algab homme" on äärmiselt stiilikindlalt ja tiheda dramaatilise pingega kirjutatud tükk. Ei saa ütelda palju laitwat ka mängu kohta. Seda enam, et tükk oli ühe parima Draamateatri trupi kätes. Siin mängisid kaasa sellised suurused nagu Liina Reiman, M. Mõldre, F. Malmsten, A. Suurorg, A. Talwi, O. Eskola j. t. Ja kõik nad m ä n g i s i d häsţi, kui mitte arwestada O. Eskola paljunõudwat rolli, millesse Ludwig Morelit kehastaw Eskola ei olnud wõtnud waewaks süweneda, andes rohkem Georg Adniel Kiirt kui noohlit kapaleri ja pariislast. Pariislast oli kahjuks Ludwigis küll liiga wähe. Peab aga ka kahjuks ütlema, et Liina Reimangi ei olnud wõtnud waewaks elada ossa sisse. Ta mängis jah, laitmatult, kuid temalt tahtsime näha rohkem, — lootsime e l a m i s t, mitte mängimist. Ja seda ei olnud. Ei olnud M. Mõldregi täiesti usutaw doktoriproua Hortensija. Kuidagi suurest laastust lööbud olid seekord kuulsused ja seepärast saime wäikese pettumuse — kunstilise elamuse arwel, mida ei aidanud parandada ka teised, siin nimetamata osakandjaid. Kuid muidugi, — neile, kes otsisid etenduselt hetkelist naudingut, neile ei walmistanud mäng pettumust ja seda kwiteeriti hoogsa aplausiga. Ja kuna seesuguseid oli palju, siis wõime ka kinnitada, et eeltoodud puudustele waatamata ettekanne õnnestus. Ainult, — M. Mõldre peaks olema edaspidi pisut tagasihoidlikum oma f i l m i p i m e s t a w a t e s hoiakutes...

Jultunud rahawargus Paides.

Reedel warastati Paides, Prääma teel nr. 7 elutsewa Jaan T a m m e taskust 10 krooni raha. Wargaks osutus Paides, Wainu tän. elutsew August Laas, kes sellel alal politseile tuntud.

Wargus toimus küllaltki jultunult. Tamme oli napsitamise järele jäänud wäsinuks ja Laas, kasutades juhust, talutas tema Turg nr. 6 maja ja tänawa wahelisele murule. Seal istuti maha ja majaelanikud panid tähele, et Laas katsub midagi tukkuwa kaaslase taskust kätte saada, kuid Tamme ärkas. Lõpuks hakkas Tamme lahkuma, kuid Laas pani jala ette ja kukutas nõnda Tamme. Wiimaşt üles aidates õnnestuski pista käsi põuetaskusse ja tõmmata şealt wälja lahtiselt olew 10-kr. paberraha. Pealtnägijad teatasid loost politseile, kes tabas warga ja wõttis ära warastatud raha.

Wekşliwõltşija 2 aastaks wangimajja.

7. oktoobril mõisteti Rakwere ringkonnakohtus Paides wiie wekşli wõltşimises şüüdi Wahastu mehi Arwi Martini p. Kaşela, endise nimega Aleksander Künştler, şünd. 29. augustil 1911. a., ja karistati igaş asjas kaheaastaşe wangimajaga.

Mõõdmud aprillis şelgus, et Kaşelalt ühes Paide pangas diskonteeritud wekşlitest oli osa wõltşituid. Asja şelgitamisel şelgusKi, et 21. detşembril l. a. diskonteeritud 35-kroonişel wekşlil leiduwate käendajate Martin Kaşela ja Jaan Kloореni allkirjad olid wõltşitud, şamuti oli wõltşitud diskontolehel leiduw Martin Kaşela allkiri. Kaebealuşe şeletuşel wõltşinud tema need allkirjad oma işatalus Wahastu wallas. Selle wekşli pikenduşeks oli Kaşela şaatnud Tallinnaşt uue wekşli şamade käendajate allkirjadega, milliseş osutuşid ka wõltşituteks ja millişe wõltşimişe kaebealune pannud toime Tallinnas. Kolmandama oli Kaşela 24. şeptembril l. a şamas Paide pangas diskonteerinud 40 kr. wekşlil wõltşinud Wahastu wallas Martin Kaşela ja Jaan Kloореni allkirjad. Neljandaks oli kaebealune 3. juunil l. a. wõltşinud ühel 30-kr. wekşlil Martin Kaşela allkirja ja diskonteerinud şelle wekşli. K. a. jaanuarikuus oli kaebealune wõltşinud Rakweres ühel 50-kr. wekşlil Martin Kaşela ja Jaan Kloореni käendusallkirjad ja andnud şelle wekşli edaşi Karl Timbergile.

Kõikides asjades tunnistas Arwi Kaşela end şüüdi, mille tõttu pääşeşid wõrdlemişi wäikeşe karistuşega Kaşela ja Martin peab Wahastu wallas wäikşemat talu ja tema ainukeşeks pärijaks on kaebealune, kes waheaegadega elanud işa juures ja Tallinnas. Ta wiibib wahiall.

Järwamaale iseseisew maanoorte instruktor.

E. Roosaare nuesti kodumaakonda.

Nagu kuuleme, on reedesel Põllutöökoja juhatuskoosolekul määratud Järwamaa maanoorte instruktoriks Ewald R o o s a a r e, kes seni töötas samal kohal Wirumaal. Roosaare käes oli ka seni Järwamaa, kuid arwestades Wirumaa suurust, sai ta Järwamaale pühendada wäga wähe tähelepanu. Alates nüüd Paidesse arwates 15. şkp., pühendub Roosaare täielikult Järwamaale, mis lubab ka arwata, et maanoorte organisatsiooni hakatakse Järwamaal laiendama ning et maanoorte töö şüweneb.

E. Roosaare teatawasti on pärit Paidest ja tegutsenud şiin maanoorte alal ka enne Wirumaale asumist.

Rohke osawõtt kiwilõhkumise kursusteşt.

Reedel toimus Mäos ja laupäewal Pikakülas kiwilõhkumise kursus agr. H. Lipu juhtimisel, millisteşt osawõtt kujunes wäga elawaks, — ka reedel, waatamata tihedale wihmaşajule. Kummaşitki kursuseşt wõttis osa maksimaalne arw — 30 inimeşt. Kuna registreeritud oli osawõtjaid märkşa enam, kui wõimalik oli wastu wõtta, şiis tuleb wähemalt Pikakülas korraldamiseşe weel teine kursus.

Paide naiskodukaitse alustas tegewust.

Soowitakse kella-wiie-teed.

Neljapäewa õhtul toimus Naiskodukaitse Paide jsk. şügiseşe tegewushooaja algus omawahelise kooswiibimiseşega naiskodukaitse ruumes malewa majas, kus külaliseşena esines kõnega malewa juriskonşult pr. Kaber Tapalt. Kõneleja şelgitas elawas ettekandes tänapäewa naişe ülesandeid. Sooloşaule, duette ja deklamatsioone esitaşid pr. Beerman ja prl-id Jakşi ja Näks, klaweril şaatis pr. Onno. Õhtu awas jsk. esinaine pr. Räätas, lõpetas pr. Beermann. Koos oli üle 100 naiskodukaitşja ja külalişe. Anti wälja walgeriste neile, kellele neid ei wõimaldunud anda kätte wabaduspäewal. Meeleolukalt istuti koos hilişe õhtutunnini ühiseş teelauas, kuşjuures awaldati şoowi, et naiskodukaitşe asuks tihedamini koraldama şeesuguseid kooswiibimişi kõnedega ja ettekannetega. Soowiti näha, et neile antaks kas wõi näiteks kella-wiie-tee ilme.

Wajangu tuletõrje tegewuseşt.

Kuna teised kohalikud organisatsioonid peale Wajangu walla wabatahtliku tuletõrjeühingu şuwişel põllutöö hooajal enam-wähem puhkaşid, kees tuletõrjeühingus tegewus kogu şuwe. Meeskonna wäljaõppe alal saawutati filmapaistew tagajärg Tapa diwisjonipäewal Amblas, kus Wajangu kompanii meeskond tuli käşipritşiwõistlustel 1. kohale.

Majandusliku ala şuuremaks tegewuseks möödunud şuwel oli weebaşşeini ehitus walla keskuşşe — Wajangu piirmaühingu maaalale, Järwa-Jaani 2. kl. maantee äärde. Nimetatud başşein on nüüd lõplikult walmis. Ta mahutab umbes 30.000 liitrit wett ja ehitus läks maksma umbes 400 krooni. Ühingu saawutusteks on ka elanikkond şoojalt kaaşa aidanud. Nii andis tuletõrjenädala korjandus, mille aruanne äşja walmis, ühingule puhastulu 561 kr. 78 senti.

Praegu on ühingul käşil asjalişe loterii teoştamine, mille piletid lähemail päewil müügile lastakşe. Loosimine toimub 27. nowembril.

Arwestades saadud annetusi ja elanikkonna tooja poolehoidu, loodab ühingu juhatus aasta lõpuks wabaneda waremalt pritşide ja pritşikuuride şoetamişel tehtud wõlgadeşt ja ühtlaşi panna aluşe mootorpritşi mureişemiseks.

Uute waldade koosseis.

(Algus 2. leheküljel.)

Valga maakond.

Helme — moodustub seniseſt Helme, Patküla, Jõgeweste, Löwe, Holdre ja Koorküla waldade maa-alade osadeſt. **Hummuli** — moodustub seniſe Hummuli walla maa-alaſt ja seniste Patküla ja Jõgeweste maa-alade osadeſt. **Kaagjärwe** — moodustub seniste Kaagjärwe, Tölliste, Laanemetsa, Karula ja Sooru waldade maa-alade osadeſt. **Karula** — moodustub seniste Karula ja Kaagjärwe waldade maa-alade osadeſt. **Kuigatſi** — moodustub seniſe Kuigatſi walla maa-alaſt ja seniste Keeni ja Sangaste waldade maa-alade osadeſt. **Põdrala** — moodustub seniſe Leebiku walla maa-alaſt ja seniſe Riidaja walla maa-alaſt, edasi seniſe Löwe, Patküla, Suislepa, Kärſtna, Helme ja Jõgeweste waldade maa-alade osadeſt. **Sangaste** — moodustub seniste Sangaste ja Keeni waldade maa-alade osadeſt. **Tahewa** — moodustub seniſe Tahewa walla maa-alaſt ja seniſe Laanemetsa walla osaſt. **Tölliste** — moodustub seniste Tölliste, Laatre, Sangaste, Karula ja Keeni waldade osadeſt. **Waskküla** — moodustub seniſeſt Taagepera wallaſt ja seniste Holdre ja Kärſtna waldade osadeſt.

Viljandi maakond.

Holſtre — moodustub seniſeſt Holſtre wallaſt ja seniste Wiljandi ja Tarwastu waldade osadeſt. **Imawere** — moodustub seniſteſt Imawere ja Adawere waldade osadeſt. **Kabala** — moodustub seniſe Kabala walla suuremaſt osaſt. **Karksi** — moodustub seniſe Karksi walla alaſt, seniſeſt Polli ja Pöögle wallaſt. **Kõo** — moodustub seniſteſt Kõo, Soosaare, Oluſtwere ja Kabala waldade osadeſt. **Köpu** — moodustub seniſe Suure-Köpu walla suuremaſt osaſt. **Lustiwere** — moodustub seniste Lustiwere ja Kurista waldade osadeſt. **Oluſtwere** — moodustub seniste Oluſtwere ja Sürgawere waldade osadeſt. **Paistu** — moodustub seniſeſt Paistu walla suuremaſt osaſt. **Pajuſi** — moodustub seniſeſt Pajuſi wallaſt ja seniſe Rutikwere walla osaſt. **Põltſamaa** — moodustub seniſteſt Wana-Põltſamaa, Uue-Põltſamaa, Adawere, Lustiwere, Kurista ja Imawere waldade osadeſt. **Raudna** — moodustub seniſe Heimtali, Putatu, Wiljandi, Paistu ja Päri waldade osadeſt. **Rimmu** — moodustub seniſeſt Kaarli wallaſt ja seniste Heimtali, Pornuſe, Uue-Karijste ja Wana-Karijste waldade osadeſt. **Suislepa** — moodustub seniſeſt Suislepa walla osaſt. **Taewere** — moodustub seniste Taewere, Wastemõisa ja Sürgawere waldade osadeſt. **Tarwastu** — moodustub seniſe Tarwastu walla suuremaſt osaſt. **Tuhalaane** — moodustub seniſeſt Tuhalaane wallaſt ja seniſe Kärſtna walla osaſt. **Tänassilma** — moodustub seniſe Wana Tänassilma, Uusna, Wiljandi, Wana-Wõidu, Soosaare ja Tarwastu waldade osadeſt. **Wastemõisa** — moodustub seniste Wastemõisa, Suure-Köpu, Sürgawere, Taewere ja Putatu waldade osadeſt. **Wiljandi** — moodustub seniste Wiljandi, Wana-Wõidu, Uusna, Wana-Tänassilma, Uue-Wõidu, Sürgawere ja Päri waldade osadeſt ja seniſeſt Pärsti wallaſt. **Wõisiku** — moodustub seniſeſt Wõisiku wallaſt ja seniste Soosaare, Uue-Wõidu, Uue-Põltſamaa, Wana-Põltſamaa, Kõo, Oluſtwere, Wana-Wõidu, Kurista ja Lustiwere waldade osadeſt.

Viru maakond.

Aaspere — moodustab seniſteſt Aaspere, Palmſe, Undla waldade osadeſt. Alutaguſe — moodustub seniſeſt Auwere-Joala wallaſt ja seniſteſt Peetri ja Waiwara waldade osadeſt. Asjamalla — moodustub seniſteſt Porkuni, Küti ja Saksi waldade osadeſt. Awanduſe — moodustub seniſteſt Awanduſe ja Wao waldade osadeſt. Erra — moodustub seniſteſt Erra, Maidla, Pada ja Kalwi w. osadeſt. Haljala — mood. seniſeſt Haljala wallaſt ja seniste Aaspere, Wihula ja Warangu waldade osadeſt. Illuka — moodustub seniſeſt Illuka wallaſt ja seniſteſt Waſknarwa ja Jõhwi waldade osadeſt. Jõhwi — moodustub seniſteſt Jõhwi, Woka ja Järwe waldade osadeſt. Kohtla — moodustub seniſeſt Kohtla wallaſt ja seniſteſt Järwe ja Mäetaguſe waldade osadeſt. Kunda — moodustub seniſteſt Kunda-Malla ja Warangu waldade osadeſt. Küti — moodustub seniſteſt Küti, Porkuni ja Roela waldade osadeſt. Lüganuſe — moodustub seniſteſt Püſſi, Kalwi ja Erra waldade osadeſt. Mahu — moodustub seniſteſt Kalwi, Pada ja Kunda-Malla waldade osadeſt. Maidla — moodustub seniſteſt Maidla ja Püſſi waldade osadeſt. Mäetaguſe — moodustub seniſteſt Mäetaguſe ja Jõhwi waldade osadeſt. Narwa — moodustub seniſeſt Narwa wallaſt. Paaswere — moodustub seniſteſt Paaswere, Wenewere, Awanduſe ja Salla waldade osadeſt. Palmſe — moodustub seniſteſt Palmſe ja Wihula waldade osadeſt. Piiri — moodustub seniſeſt Koſe wallaſt. Raja — moodustub seniſeſt Skarjatina wallaſt. Rakwere — moodustub seniſeſt Rakwere wallaſt ja seniste Küti, Rägawere, Undla ja Sõmeru waldade osadeſt. Roela — moodustub seniſteſt Roela, Paaswere, Küti ja Rägawere waldade osadeſt. Rägawere — moodustub seniſteſt Rägawere ja Pada waldade osadeſt. Salla — moodustub seniſteſt Salla, Awanduſe ja Wenewere waldade osadeſt. Sõmeru — moodustub seniſteſt Sõmeru ja Pada waldade osadeſt. Tudulinna — moodustub seniſeſt Tudulinna wallaſt. Täriwere — moodustub seniſteſt Kisaku ja Mäetaguſe waldade osadeſt. Undla — moodustub seniſteſt Undla ja Saksi waldade osadeſt. Waiwara — moodustub seniſteſt Waiwara ja Woka waldade osadeſt. Wao — moodustub seniſteſt Wao ja Porkuni waldade osadeſt. Waſknarwa — moodustub seniſeſt Waſknarwa wallaſt, wälja arwatud ühe küla maa-ala. Wihula — moodustub seniste Wihula, Warangu ja Palmſe waldade osadeſt. Wohnja — moodustub seniste Wohnja, Aaspere ja Könnu waldade osadeſt.

Võru maakond.

Antsla — moodustub seniſteſt Wana-Antsla ja Waſtſe-Antsla waldade osadeſt. **Haanja** — moodustub Haanja ja Wiitna walla osadeſt. **Kanepi** — moodustub seniſteſt Eraſtwere, Põlgaste, Kõlleste, Kooraste, Sõmerpalu, Kärgula ja Walgjärwe waldade osadeſt. **Kasariſa** — moodustub seniſeſt Kasariſa wallaſt ja seniſteſt Nurſi ja Rõuge waldade osadeſt. **Kooraste** — moodustub seniste Kooraste, Urwaste ja Kärgula waldade osadeſt. **Kõlleste** — moodustub seniste Kõlleste, Kioma, Walgjärwe ja Karilatſi waldade osadeſt. **Laheda** — moodustub seniſteſt Aleksandri, Põlgaste ja Koiola waldade osadeſt. **Laswa** — moodustub seniſeſt Laswa wallaſt ja seniste Pindi, Loosi ja Orawa waldade osadeſt. **Leewi** — moodustub seniſteſt Timo, Pindi, Weriora, Peri ja Koiola waldade osadeſt. **Lepiſtu** — moodustub seniſeſt Tsooru wallaſt ja seniste Wana-Roosa, Saru, Wana-Antsla ja Rõuge waldade osadeſt. **Linnamäe** — moodustub seniſteſt Linnamäe ja Waabina waldade osadeſt. **Miſſo** — moodustub seniſteſt Miſſo ja Waſtſeliina waldadeſt. **Mooste** — moodustub seniſteſt Mooste, Koiola, Toolamaa ja Räpina waldade osadeſt. **Mõniste** — moodustub seniſteſt Mõniste, Saru ja Wana-Antsla waldade osadeſt. **Orawa** — moodustub seniſteſt Orawa ja Kahwka waldade osadeſt. **Põlwa** — moodustub seniſteſt Peri, Kioma, Põlgaste ja Koiola waldade osadeſt. **Ruusmäe** — moodustub seniſeſt Laitsna-Rogosi wallaſt ja seniſteſt Waſtſeliina ja Miſſo waldade osadeſt. **Räpina** — moodustub seniſteſt Räpina, Kahkwa ja Toolamaa waldade osadeſt. **Rõuge** — moodustub seniſteſt Rõuge, Krabi, Wittina, Nurſi ja Haanja waldade osadeſt. **Sõmerpalu** — moodustub seniſteſt Sõmerpalu, Kärgula ja Eraſtwere waldade osadeſt. **Urwaste** — moodustub seniſteſt Waſtſe-Antsla, Urwaste ja Linnamäe waldade osadeſt. **Walgjärwe** — moodustub seniſteſt Walgjärwe, Waſtſe-Otepää, Kooraste ja Krüüdneri waldade osadeſt. **Warstu** — moodustub seniſteſt Wana-Roosa, Saru ja Krabi waldade osadeſt, üheſt osaſt Mõniste wallaſt. **Waſtſeliina** — moodustub suuremaſt osaſt seniſeſt Waſtſeliina wallaſt. **Weriora** — moodustub seniste Weriora ja Kahkwa waldade osadeſt. **Wõru** — moodustub seniſeſt Wõru wallaſt ja seniſteſt Aleksandri, Timo waldade osadeſt ja Eraſtwere walla ühe küla piirkonnaſt.

Wekslivõltsija paigutati wanglasse.

Eile paigutas Paide kriminaalpolitſei wanglasse Jaan Murula, 50 a. wana, elukoht Särewere wallas Kolus. Murulat süüdistatakse 6 weksli võltſimiſes, kokku 522 kr. suuruſes summas.

Wekslitele on Murula alla kirjutanud wäljaandjana ja weksleid diskonteeris ta Paides ja Kärus. Paides läks aga üks Murula wekſel protesti ning ſiis ſelgus ka, et käendaja allkiri ſellel wekslil oli võltſitud. Alustatud juurdluſel ſelgus, et pankades leidub weel 5 wekslit, millistel käendajate allkirjad samuti võltſitud. Murula on võltſinud Joh. Randi, oma wenna Ed. Murula ja sugulaſe Ed. Lepaste ning Kustas Raudſepa allkirju. Võltſimiſed wõttis Murula omaks. Murula end. nimi on Murmann ja ta on teeninud kauemat aega Türi poſtkontoris ning pidas wiimaſel ajal pooletera aluſel Kolus aſundustalu.

Kolm omanikuta jalgratast.

Paide leitbüroos ootawad omanikke järgmiſed leitud asjad: Türilt leitud meesterahwa särk ja aluspüksid, J.-Jaanist leitud kott niſupüülliga, Paidest leitud taskurätt ühes peenrahaga ja wõimlemistrikoo, J.-Jaani—Paide waheliſelt maanteelt leitud meesterahwa jalgratas, Päinurme—Rutikwere wahliſelt teelt leitud wankri föidupadi, Paidest leitud paberoſſitoos ſeesolewate pabroſſidega ja meesterahwa jalgratas. Samuti on leitud meesterahwa jalgratas Esna alewikuſt.

Paide elanike arw kaswanud.

Adreſsiaua andmeil oli Paides regiſtreeritud elanikude arw 1. ſept. 3352 inimeſt, neiſt naiſi 1893 ja mehi 1459. Septembrikuus ſündinud 2 poeglaſt. Siſſe ſõitnud 144 meesterahwaſt ja 98 naiſterahwaſt. Surnud 1 meeſte- ja 3 naiſterahwaſt. Sõitnud wälja 29 meeſte- ja 37 naiſterahwaſt. Teadmata kuhu lahkunud 3 meeſte- ja 4 naiſterahwaſt. 1. oktoobriks oli regiſtreeritud 1572 meeſte- ja 1947 naiſterahwaſt, kokku 3519 elanikku.

Loomade ja liha hinnad

Põllutöökoja alatiſel elustapaloomade- ja lihaturul kaldus tegewus elawamale tendentſile kõikide kaubaliikide juures, mis on tingitud osalt wilumateſt ilmadeſt, kus wõib juba weidi suuremaid lihatagawaraſid hoida. Tapaweiſed makſid järgmiſt hindu:

Suuremad paremad pullid 60—62 ſendi ja wäikſemad 57—60 ſendi piires tapakaalu kilo.

Mullikad keſkmiſes rammuſuſes 58—62 ſendi piires kilo.

Lehmad: nuumatud 65—68 ſ., rammuſad 60—65 ſenti, keſkmiſed 54—60 ſendi piires ja lahjad 50 ſendi piires tapakaalu kilo. Eluskaalu hinnad olid pullidel 26—32 ſendi piires, keſkmiſes rammuſuſes lehmadel 23—26 ſendi piires kilo.

Waſikate pakkumine kauemat aega juba wäike, mille töötu nõudmine püſib heana. Tapetud waſikad ühes nahaga ja pudemetega makſid 55—80 ſendi piires kilo. Eluskaalu järele 32—55 ſendi piires kilo.

Lammaste pakkumine jääb juba waikſemaks. Nõudmine lambaliſhale keſkmine. Tapetud lambad ilma nahata makſid 50—60 ſenti kilo. Eluskaalu järgi wastuwõtmiſe punktis 27—30 ſenti kilo.

Sigade pakkumine keſkmine, samuti nõudmine. Tapetud ſead ühes pea-jalgadega makſid 80—85 ſenti kilo.

Toodud hinnad on arwatud ostude-müükide kohta Tallinnas.

Pohlade aeg jõuab lõpupoole.

Esmaspäewane Tallinna turg.

Turul rahwaſt keſkmiſelt, piſut rohkem kui harilikult esmaspäewadel.

Hunu näib olewat üsna rohkeſti müügil, peamiſelt ſügisfordid, hinnad endiſed. Ploomid ja kreegid on järſult lõppemas, neid on müügil wõrdlemiſi wähe. Ka pohlade aeg näib jõudwat lõpule.

Eriti rohkeſti on müügil ſeeni. Peterſerſt ja muſalt tuelwad suured partiid wärſkeid purawikke Tallinna turule. Purawikke müüakſe ühes warrega ja hind wõrdlemiſi on kõrge: 25 kuni 90 ſenti kilo. Maainimeſte wankritel on igaühel suured pütid ja tünnid ſoolatud ſeeni täis, 25—60 ſenti kilo. Wäikeſed ſalatiſeened, riiſikad makſawad aga kuni 130 ſenti kilo.

Mitmel maamehel on koormaks peakapſad, pakuwad kapſaid 5—6 ſenti kilo.

Tomateid on weel külluſes, 20—40 ſ. kilo. Türgiſad on lõppemas.

Kalaturul räimi ja kilu wähe, ka kammeljaid on wähe. Rohkem on turski, wimbu ja färgi.

Lihahinnad wäikemüügil: Sealiha 80—120 ſ., ſeapead-jalad 50—70 ſ., ſoolatud ſealiha 90—110 ſ., ploomiraſw 100—110 ſ., ſulatatud ſearaſw 130—150 ſenti, ſuitſuſink 170 kuni 200 ſ., keedetud ſink 200—250 ſ., wahſeliha 50—100 ſ., waſikaliha 55—120 ſ., lambaliha 50—75 ſenti kilo.

Jäneſed 80—175 ſenti tükk.

Tapetud linnud: Haned 160 ſenti kilo, kodupardid 200—250 ſenti tükk, kanad 80—180 ſenti tükk, kanapojad 40—110 ſ. tk., metspardid 80—120 ſ. tükk, tedred 250—300 ſ. tükk.

Kanamunad 8—12 ſenti paar.

Piimaſaaduſed: Meiereiwõi 170—185 ſenti, pütiwõi 150—165 ſenti, kohupiim 30—35 ſ., hapukoor 100—110 ſenti, juuſtud ſordi järele 80—170 ſenti kilo.

Meſt 160—185 ſenti kilo.

Juur- ja aiawili: Kartulid 55—60 ſenti mõõt, 5—6 ſenti kilo, peakapſas 6—10 ſenti, hapukapſas 25 ſ., kaalikad 8—10 ſ., peedid 10 kuni 15 ſ., keedetud peedid 25 ſenti, porgandid 8—12 ſenti, kõrwits 15 ſ., türgiwad 50—60 ſ., ſibulad 25—30 ſ., tomatid 20—40 ſ., rabarber 12—15 ſ., ſalat 50—80 ſ., ſpinat 25—45 ſ., melonid 80—100 ſ., arbuuſid 100—120 ſenti kilo, wärſked kurgid 3—30 ſenti tükk, hapukurgid 2—5 ſenti tükk, rediſed 5—8 ſenti kimp, lillkapſad 5—40 ſenti pea.

Wärſked kalad: Räimed 20—25 ſ., kilud 40—45 ſ., turſad 18—20 ſ., kammeljad 35 ſ., ahwenad 25—50 ſ., haugid 45—60 ſ., lutſud 30—95 ſ., järjed 25—28 ſ., latikad 35—45 ſ., wimmad 35 ſenti, kogred 40—45 ſ., linaskid 70 kuni 80 ſenti, kohad 100—130 ſ., ſiiad 70—120 ſenti, forellid 170—200 ſ., angerjad 140—200 ſ. kilo, lõhed 180—320 ſ. kilo.

Soolatud kalad: Soolatud ſiig 90—120 ſenti, kilud 80—100 ſ., räimed 25—30 ſenti, heeringad 40—100 ſenti kilo.

Suitſetatud kalad: Räimed 5—10 ſ. kilud 6—10 ſ. kümne, ſilmud 20—25 ſ. paar, ahwenad 80—100 ſ., haugid 110—120 ſ., wimmad 100—120 ſ., leſtad 100—110 ſ., latikad 100 kuni 110 ſ., turſad 30—50 ſ., ſiiad 150—250 ſ., angerjad 200—350 ſ.,lõhed 7—10 krooni kilo.

Paide nuu jaamahoone katuſe all.

Ehitustöödega jõntakſe 1. nowembriks lõpule.

Paide uue jaamahoone ehitustöödega on jõutud nii kaugele, et tänaſeks ſai maja täielikult katuſe alla. Walmis on ka pooled ahjud ning tulewal nädalal loodetakſe jõuda krohwimistöödega lõpule. Ukſed ja aknad on teatawasti walmis juba mõnda aega ja nad paigutatakſe kohe ſelle järele ette, kui on toodud Tallinaſt kohale, kus nad walmiſtati.

Lepingu kohaſelt peab maja olema walmis 1. nowembriks. Nagu asjaoſalisteſt ringkondadeſt kuuleme, loodetakſe ſelleks ajaks jõudwat ka töödega lõpule. Kaheldakſe ſiiski, kas uude majja ſaadakſe kolida enne nowembrikuu lõppu wõi detſembrikuu alguſt.

Kas Paidesse kolmas laulukoor?

Wiimastel päewadel on Paides hakanud liikuma wiſad kuulduſed, et teatud ringkonnad on aſunud uuele laulukoori aſutamiſe eeltöödele. Aſjaoludega lähemalt tutwudes ſelgubki, et on otſitud iſegi laulukoori juhti, regiſtreeritud lauljaid jne. Kerkib aga küſimus, kas on ſeda tarwis ja kas ſee on üldſe õige.

Paides töötawad meeskoor ja ſegakoor. Tõſi küll, käesolewal ſügishooajal ei ole koorid awaldanud endaſt elumärki, kuid nad ei ole kaugeltki warjuſurmas. Siſemiſed organiſeerimistööd on juba mõnda aega käimas ning on juba ſuudetud wõita iſegi rida takiſtuſi, mis wahepeal tekkinud kooride teele. Kui kellegi on ſüdamel laul, kes ſeni pidanud wiibima ſelle korraldamiſeſt eemal, ſiis ei ole hilja lüüa olemaſolewate laulukooride organiſeerimiſes kaaſa. Üheſt mees- ja üheſt ſegakoorist Paide kohta aitab täielikult. Kui aga nüüd tullakſe ja tahetakſe aſutada weel kolmas, ſiis — lubatagu uskuda — ei ole ſee küll koorilaulu arendamiſeks Paides, waid pigem ſeniſte kooride ja üldſe koorilaulu löhkumiſeks. Ja ſellest tuleks kõige kindlamini hoiduda.

Wajangul tuleb lõikuspüha.

Iſamaaliidu Wajangu oſakond koos kohaliku maanaiſte ſeltſiga korraldab pühapäewal, 16. oktoobril ſ. a. Wajangu rahwamajas lõikuspüha kooswiibimiſe, milleſt wõtab oſa Riigiwolikogu liige hr. A. Jürima ja teiſi wälskülaliſi.

Kooswiibimiſeſt wõimaldatakſe oſa wõtta wõimalik kõigil aſjaſthuwitatuil, niipalju kui ſeda ruum ja kohalikud olud lubawad. Wastawad kutſed on müügil Iſamaaliidu ja maanaiſte ſeltſi tegelaſte käes ja Tamſalu tarwitajate ühiſuſe Wajangu oſakonna kaupluſes.

Põllumajanduslik koosolek Nurmſis.

Laupäewa õhtul toimus Nurmſi wanas koolimajas põllumajanduslik kurſus, kus kõneles aianduskonſulent Tääger aianduſeſt ja kodukaunistamiſeſt. Waatamata kõneteema aktuaalſusele, oli koosolekuſt oſawõtjaid ſiiski wähepoole. Põhjuſeks on ſiin aſjaolu, et koosolek oli laupäewal ning teiſeks koosoleku liiga warajane algus.

Weel Paide linna toetuſeſt koolidele.

Meie lehe eelmiſes numbris ilmus ſõnum ſelle kohta, mis põhjuſtas maawolikogu ſammu õppemaksu tõſtmiſeks Paide progümnaaſiumis, gümnaaſiumis ja kaubandusкeſkkooliſ õppiwatel Paide linna õpilaſtel 10 kr. wõrra. Ühe põhjuſena oli ſeejuures nimetatud aſjaolu, et Paide linn on wähendanud nim. koolidele antawat toetuſt 500 krooni wõrra. Wiimaſe kohta teatab meile aga linnapea G. Pärli, et linn on algul küll toetuſt nimetatud ſumma wõrra wähendanud, kuid wiimaſel wolikogu koosolekul wõeti wastu liſaeelarwe, mis ſiſaldab ka 500-kr. toetuſe koolidele. Linna toetus on ſeega jäänud endiſeks, ſ. o. 1000 krooni, kuna korraliſes eelarwes oli ſamuti 500-kr. toetusſumma.

„Kaitſepolitſeinikud" kohtus

Rakwere ringkonnakohus Paides karistas 5. oktoobril noormehi August Merilat, Johannes-Rudolf Wikſi ja Johannes-Eduard Steinbergi 50-kr. rahatrahwiga wõi 2-nädalaſe arestiga „kaitſepolitſeinikkude" mängimiſe eeſt.

13. weebruaril ööſi magas rahulikult Tamſalu raudteejaama ooteruumis kalakaupleja Feodor Glubokow, kui teda äkitſelt uneſt ärataſi ja habetwidi üles tõſteti, mille juures keegi ütles: „Noh, kaitſepolitſeiülem, mis ſa ſelleſt meheſt arwad?" Wenelane nägi oma ees kolme meeſt, keſ pidid olema kaitſepolitſeinikud. Glubokowi taskud otſiti läbi. Selle järele „ametiwõimud" lahkuſid ja nendega ühes ka wenelaſe rahataſku 30 krooniga, nagu arwas kahjuſaaja. Järgnewal hommikul leiti rahataſku üles, kuid raha oli ſelles wähem.

Kallikslãimud kallistus.

Martin Jüri p. Kuuſkler, 41 a. wana, ſai 5. oktoobril Rakwere ringkonnakohtus Paides karistada 1-aaſtaſe wangiſtuſega warguskaiſe eeſt.

28. märtſil müütas Paide laadal oma hobuſt Leopold Kandel, kellelt ſeda ſoowis osta Kuuſkler, kuid kahtles hobuſe wanuſes ja ſoowis näha paſſi, mida talle ka näidati. Rahataſkuſt hobuſepaſſi wõtteſ tuli nähtawale ka 20-kr. paberraha. Pannud rahataſku oma kohale, ſai Kandel äkki Kuuſkleri kallistuſte oſaliſeks, mille juures kallistaja käſt „kogemata" libiſes taskuſſe, milles oli kallistatawa rahataſku. Kuuſkler ſai toimida ainult warguskatſet, milles aga end ſüüdi ei tunniſtanud. Ta on warem korduwalt karistatud.

Teedeminister R. Wiitak J.-Jaanis.

Muld annab saaki — waja waid käsi tööks ja päid töö juhtimiseks, ütles teedeminister oma kõnes.

J.-Jaani põllumeeste seltsi ja J.-Jaani põllumeeste konwendi ühisel korraldusel toimus pühapäewal J.-Jaanis lõikuspüha.

Sel puhul toimus kohalikus kirikus hommikul kontsertjumalateenistus, kus teenis õp. L. Wahter. Kaastegewad olid J.-Jaani segakoor ja solistidena pr. Käärik — sopran, hr. P. Laube — tshellol ja hr. E. Kors — wiiulil. Ofawõtt jumalateenistusest oli eriti rohkearwuline.

Kell 16 saabus kohale teedeminister R. Wiitak koos E. M. Kesksseltsi sekretäri pr. E. Samarüüteliga. Mõlemale külalisele annetati rahwardiwais näitsikute poolt kimp roose, nende sissesastumisel tuletõrje saali.

Lõikuspüha aktuse awas J.-Jaani põllumeeste seltsi esimees W. Unkareda. Sellele järgnes ettekandeid kirikus esinenud solistidelt. Järgnewalt astus kõnetooli minister R. Wiitak, kes oma pikemas kõnes ütles kokkuwõetult järgmist:

Alles mõneb päewad tagasi häiris kogu maailma sõjahädaoht. Kuigi meie ei olnud otseselt sõjahädaohus, siiski meie majanduselule oleks puhkenud sõda wõinud jätta jälgi. Nüüd, mil seltsoodub ähwardaw oht on kadunud, tuleb meil asuda majanduselu korraldamisele. Peame püüdma oma majandusliku eluga jõuda teiste riikide tasemele wõi isegi nendest ette jõudma. Kuna oleme põllumajanduslik riik, siis walitsus püüab kõik teha selleks arenguks. Meie muld annab alati saaki, kui waid leidub käsi, kes teewad tööd ja on päid, kes seda tööd juhiwad. Eeltoodu tõttu ongi asutatud wastawaid põllumajanduskoole. On püütud tõsta maaelu meeldiwust kodude ja nende ümbruse korrastamisega.

Iga riik, kes tahab olla teistest rippumatu, peab omama maa-ala, peab wõimaldama oma kodanikele tööd ja peawarju. Meil on need eeldused olemas, waid waja weelgi intensiiwsemalt töötada nende hüwanguks, lõpetas minister wõimsa aplausi all, millele järgnes hümn. Järgmisena sõna wõtnud E. M. Kesksseltsi sekretär pr. E. Samarüütel peatus pikemalt küsimuse juures, millist riiklikku tähtsat ülesannet peab teenima meie kodu ja kodune kaswatus, mis omakord on aluseks iga kodaniku ellu-astumisel. Lõikuspüha puhul ütles terwituse Järwa maanõunik Wold. Tartu. Järgnes terwitusi kohalikelt organisatsioonide esindajailt. Aktus lõppes ülewas meeleolus lauluga „Mu Eestimaa".

Peale aktust oli kutsutud külalistele korraldatud eine Orinal, J.-Jaani kodutööstuskoolis. Rahwast oli lõikuspühal rohkesti, liiklemine alewikus wäga elaw.

Tapa lastewanemad koolimuredest.

Möödunud lõppnädalal peeti Tapa linna algkooli lastewanemate üldkoosolekut, millest wõtsid osa 139 lapsewanemat. Juhatas A. Waher, protokollis J. Jürimaa.

Referaadiga „Kodu kooliaegse lapse juhtijana" esines õp. E. Wahersalu, kes selgitas nõudeid, mida kool üles seab ja mida wanemail tuleb õpilaste kodusel kaswatamisel silmas pidada. Ülewaatega kooli aastategewusest andis juhataja J. Kroon. Sellele järgnewail läbirääkimisil wahetati elawalt mõtteid õpilaste kinoetendusist osawõtmise üle, kusjuures tõsteti isegi üles küsimus selle absoluutseks keelamiseks. Koosolijate rõhuw enamus aga pooldas seisukohta, et kino asjus jäädaks senise kooli poolt maksmapandud korra juurde, s. o., et õpilastele lubataks waadata Haridusministeeriumi ja kooli poolt sobiwaiks tunnistatud filme õpetajate kontrolli all. Ühtlasi soowitati sellekohast kontrolli teostada ka õpilaste wanemail.

Kpoliarst dr. P. Ustaw selgitas lastewanemaile abinõusid ja wõimalusi laste nakkushaiguste, eriti praegu koolis lewinenud difteeria wältimiseks. Ühtlasi märkis, et arstlikul ülewaatusel on palju õpilasi olnud ebaterwislikult mustad, mis üheks soodustuseks nakkushaiguste lewimisel. Ühe lapsewanema poolt awaldati soowi, et algkooli õpilastele korraldataks wõõrkeelte õppimist, mida aga koosolijad ei pooldanud.

Lõpuks peatuti pikemalt kooli ruumide küsimuse ümber, milliste kitsikusest andis seletusi juhataja J. Kroon. Praegu töötab kool 13-klassikomplektiga, kusjuures üks klasse peab rändama ühest ruumist teise. Ka pole koolil ruumi käsitööklassi jaoks mispärast käsitöö tunnid toimuwad wäikesel näitelawal kooli saalis. Wastawad õppeabinõud tuuakse aga igakord kohale kuurist. Ruumide kitsikusest loodetakse esialgselt üle saada keskkooli hoone walmimisega, kust lubatud ajutiselt abiruume kasutada. J. Ruuse ettepanekul otsustati paluda tungiwalt linnawalitsust hoolitseda selle eest, et õppetöö linna algkoolis wõiks toimuda normaalseis oludes, milleks linna algkoolimaja lõplik wäljaehitus tuleks läbi wiia kiires korras.

Oppenõukokku waliti liikmeks A. Waher, hoolekokku E. Kerde, K. Wernik ja M. Puusep.

Skautide suurpäevad Tapal.

Külalistena oodatakse kohale Ülemjuhataja kindral J. Laidoneri, haridusminister kol. A. Jaaksonit, kol. Wellerindi, J. Maismat j. t.

Teatawasti toimub 29. okt. — 1. nowembrini Tapal ülepiiguline skautjuhtide aastakoosolek. Peastaabi poolt on aastakoosoleku korraldamine usaldatud Tapa Skaudisõprade seltsile ja Skautide malewale ning eeltöö on hoos. Ka linnawalitsus ja sõjawäe üksused aitawad pooletuhandelist külalisperet igast Eesti linnast wastu wõtta. Seekord on eriti palju wälisskaute oodata Tallinnast ja Rakwerest, kummastki malewast sõidab nõupidamisele 100 skauti. Taru malewat esindab 30—40 juhti.

Tapa aastakoosolek kujuneb suursündmuseks kogu skautlikule perele, kuna siin tuleb arutusele rida aktuaalseid küsimusi. Aastakoosoleku raskuspunkt langeb juhtide kursuste ja koolide asutamisele ning wanemskautide, seda Eestis üle tuhande, küsimuse lahendamisele. Samuti käsiteldakse koosolekul ka uut põhimäärust, hundipoegade ja skautide küsimust. Kuuldawasti wõtawad osa peale Eesti kõrgemate skautjuhtide koosolekust noorsoo-organisatsioonide ühine peawanem kindral J. Laidoner, haridusminister kol. A. Jaakson, Haridusministeeriumi noorsoo osakonna direktor kol. Wellerind, noortenõunik Maisma ja skautide wanem skm. R. Kann.

Tapa sõnumeid.

Tapa maleklubi awas hooaja. Möödunud nädalal alustas talwise hooaja tegewust Tapa maleklubi. Mänguõhtud toimuwad endiselt Tapa malewkonna staabi ruumes igal teisipäewal ja reedel kella 19 alates.

Leiti kott nisu. Tapa leiubüroosse toodi 2-puudane kott nisu, mis leitud 1. skp. „Kärneri" talu juurest teelt.

Möödunud kuu kuritegewuse kahju üle miljoni sendi. Septembrikuu jooksul registreeriti Tapa politseijaoskonnas: tapmisi — 1, süütamisi — 5, ettewaatamatult tulega ümberkäimisi — 5, liht- ja taskuwarguse — 22, dokum. wõltsimisi — 2, petmisi — 2, muid kuritegusid — 72, adm.-määruste rikkumisi — 28, joobnud olekut — 17; kokku 161 seadusest üleastumist, millest kahjusumma 10.859,90 kr. Wahi alla wõeti kuu jooksul 25 isikut, pol. korras karistati 1 is. 1-krooniga, läbiotsimisi toimetati 6 kohas, otsitawaid leiti 8, üle kuulati 515 isikut.

Algkoolis weel kaks difteriidi juhtumit. Lisaks seniseile kolmele haigestusid linna algkoolis m. nädalal difteriidi weel kaks õpilast. Haiged on eraldatud ja haiguskahtlased õpilased kontrolli alla wõetud. Klasside sulgemist pole seni weel tarwilikuks peetud.

Soomusr. rüg. Ü.L.Ü. üllatuslikult tugew wõit Tapa mlwk. laskurklubi üle.

Pühapäewal toimus Tapal esmakordne laskewõistlus soomusr. rügemendi üleajat. laskespordi ühingu ja kaitsel. Tapa mlwk. laskurklubi wahel. Wõisteldi sõjawäe täpsuspüssidest ja wäikekaliibr. püssidest, kusjuures mõlemaid pooli esitasid 10-meheliseid meeskonnad. Kuigi üldiselt peeti suuremaks favoriidiks malewkonna laskurklubi, osutusid Ü.L.Ü. laskurid wõistlusel siiski märksa tugewamaiks, wõites kaitseliitlasi kogusummas 225 punktiga.

Sõjawäe täpsuspüssist laskmises (300 mtr., 3 asendist) saawutas Ü.L.Ü. meeskond 2481 punkti, mlwk. laskurklubi 2327,05 punkti wastu, kusjuures indiwiduaalselt osutusid paremaiks: 1) n.a.o. A. Reesalu (Ü.L.Ü.) — 271 s., 2) w.a.o. R. Halling (Ü.L.Ü.) — 265 s., 3) n.a.o. W. Lepp (Ü.L.Ü.) — 260 s.

Wäikekaliibr. püssist (50 mtr., 3 as.) laskis Ü.L.Ü. meeskond wälja 2717 punkti ja Tapa mwk. laskurklubi meeskond 2645,26 punkti, kolme esimese indiwiduaal tagajärgede kujunedes järgmisiks: 1) n.a.o. W. Lepp — 281 s., 2) w.a.o. E. Jürnas (Ü.L.Ü.) — 279 s., 3) P. Remma (Tapa mlwk. l.-k.) — 278 s.

Üldse laskis Ü.L.Ü. meeskond wälja 5198 s. Tapa mlwk. laskurklubi 4972,31 s. wastu, lüües wiimaseid sellega 225,69 punktiga. Kaitsel. Järwa malewa pealiku kol.-ltn. Preesi poolt paremale laskurile wäljapandud rändauhinna omandas n.a.o. A. Reesalu, kuna kolmele esikohale tulijaile anti üle indiw. auhinnad.

Türi uudiseid.

Prefekt wiibis Türil. Laupäewal külastas Wiru-Järwa prefekt A. Ladwa Türi politseijaoskonda. Külaskäigul andis prefekt Türi politseijaoskonnale üle uue büroo-kirjutusmasina, kuna wana kirjutusmasin ei täitnud enam oma ülesannet.

Töötwigastusi. Paberiwabrikus sai wigastada tööline Selma Uuring, kes tsellulooss tõstes wäänas oma selja.

Perekonnaseisu teateid. Abiellumiseks on linna perekonnaseisuametis soowi awaldanud Elmar Kärmas ja Lonny Teder.

Türi saatemasti otsas käib töö. Juba mitu päewa on Türi kodanikud wõinud tähele panna inimkogu liikumist raadiosaatejaama masti otsas. Saatemasti otsas wiibijaks on saatemasti üks ehitajaid — J. Rohtla, kes kontrollib läbi kõik poldid ja kinnitab need uuesti kõwemini, sest aja jooksul nad annawad järele. Töö saatemasti tipus kestab nädalapäewad.

Tung Draamateatri etendusele. Laupäewasele E. Draamateatri etendusele oli sedawõrd suur tung, et juba eelmüügil müüdi istekohad wiimseni läbi. Tuletõrjeühingu saal jääb kord-korralt kitsamaks ega suuda enam mahutada kõiki teatrikülastajaid.

Piiritusewabrikud täienewad.

Majandusministeeriumi Tööstusosakond on andnud loa Järwamaal asuwale Aawere Kartuliühingule, wastawalt kinnitatud projekti ja kirjeldusе kohaselt, ühingule kuuluwa Aawere-Raigu piiritustehase ümberkorraldamiseks ja sisseseadmiseks. Ettewõttes leiab tööd 6 töölist. Jõuandjana kasutatakse wabrikus 20 HJ aurumasinat. Tehas walmistab piiritust ja wiimase kõrwalsaadusi.

Samasuguse loa on Majandusministeeriumi Tööstusosakond andnud Kärsa Kartuliühingule Järwamaal, Kiltsi jaama juures asuwa ühingu Kärsa piiritustehase korraldamiseks ja sisseseadmiseks. Ka selles ettewõtes leiawad tööd 6 töölist. Jõuandjana kasutatakse 12 HJ aurumasinat.

Ka Kärsa piiritustehas walmistab piiritust ning selle kõrwalaineid.

Müüs wõõra wihmamantli.

Alliku wallas teatas Johannes Saareoks politseile, et tema on laenanud oma wihmakuue Tallinna sõiduks Nikolai Saarele. Wiimane pole wihmakuube enam tagasi toonud, waid müünud selle kellelegi teisele isikule edasi.

Käru rahwamaja ehitamise toimkond koos.

Käru rahwamaja ehitamise ajutine toimkond pidas Käru ühispanga ruumes koosoleku, mida juhatas toimkonnaliige J. Leemet. Koosolekul otsustati saata kõikidele kohalikele organisatsioonidele, ühingutele ja seltskonnategelastele ringkirjad, milles palutakse 1. maiks 1939. a. teatada toimkonnale, kui suure summaga on igal ringkirja saanud organisatsioonil, ühingul wõi isikul wõimalus astuda asutamisele tulewa Käru rahwamaja ehitamise sihtasutuse liikmeks.

Süütaja pääses kergе karistusega.

Rakwere ringkonnakohus Paides mõistis 7. oktoobril Wõhmuta walla noormehe Aldur (Aleksander-Walerian) Danieli p. Sokk'i, 22 a. wana, süütamise eest üheks aastaks wangimajja.

Sokkil oli oma naabri Aleksander Seirega tühise asja pärast sõnelusi, millest aetuna esimene öösl wastu 15. aprilli süütas põlema Seire aiamajakese, mille wäärtust hinnati 50 kroonile. Maja ise oli täiesti elutsematu ja wäärtus wäikene, mis tingis kergema karistuse.

Taksoautode tarvitajad

Uus voolujooneline eriti mugav Inglise Vauxhall tõld sõiduauto

J-234 saadaval igal ajal sõitudeks.

Korralik juhtimine ja mõõdukas tasu on alati Teie rahulolu kindlaks tagatiseks. Telef. 158 — Paides, Pikk 47. — Tel. 158.

Suurima lugupidamisega omanik **V. Pent.**

KINO „KALEV" TAPAL Teisip. 11.—13. oktoobrini.

Heinz Rühmann, Oskar Sima j. t. selle hooaja lõbusamas suurfilmis

„Küll on võrukael"

Kui mõtlete meelsasti tagasi oma koolieale, siis peate kindlasti seda naerupommi nägema. Iga sõna on nali! Teie karjute naerdes, kas tahate või mitte.

2. Huwitaw lisa.

Algus: 11. ja 12. skp. kell 20, 13. skp. kell 19 õhtul.

Laadapäewal, 13. okt. s. a. ostetakse Paides kell 9 h. alates

raskeveo hobuseid,

mitte täkke. Wanusega 4—6 aastani, mitte alla 5 werssoki. Aadress: Paides, Weski t. 16. Telefon 93.

Kuulutamine

„Järva Teataja" on kindel edu ärile.

Unistegelik kindlustusselts soowib

kaastöölisi Järvamaal.

Kaastöö seisab kinnis- ja wallaswarade elu- ja loomade kindlustustes ning kindlustusmaksude wastuwõtmises. Kaastöölistele maksetakse talu kindel % rahalisest läbikäigust, kui töötatakse kõrwaltegewusena. Elukutselistele peale %% kindel palk. Soowiawaldused ühes elulookirjeldusega saata Paide, hotell „Grand" „Kindlustustegelane".

Wõtan endiselt

villu ketramiseks ja kangaid värwimiseks.

M. ADELHEID,

Paides, Turg 18.

Mootorveski

reedile anda Tapa linnas, Walgejõe pst. 24. Kirjad pal. ühes margiga wastuseks.

Müüa talu

leskmise suurusega Järwamaal Koeru ümbruses. Koht asub kaunis ilusas kohas. Hind kr. 7000 ühes Maapanga wõlaga. Lähemaid teateid saab Pikk t. 27, Nõmmel, H. H.

Jändja Haridusseltsi

asjalise loterii võitude nimekiri

18. sept. 1938. a.

Pileti nr.	Wõidu nr.	Pileti nr.	Wõidu nr.
9	23	246	38
22	11	281	3
24	34	286	19
92	9	289	20
97	2	300	36
103	14	303	17
111	10	309	39
115	21	322	7
130	22	330	6
138	26	333	32
150	16	339	8
155	13	343	28
167	12	346	1
176	31	372	27
199	15	398	5
212	4	404	33
215	18	416	29
216	40	427	30
219	37	454	25
226	24	480	35

Wõidud antakse wälja ühe kuu jooksul Jändja Haridusseltsi majas.

Juhatus.

A.-ü. „Ühiselu" trükk, Tallinnas.